БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

291 (8816) | 1958 оной декабриин 12, пятница | Сэн 20 мүнгэн

КПСС-эй XXI СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАДУУД

В. Р. ФИЛИППОВ, республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ.

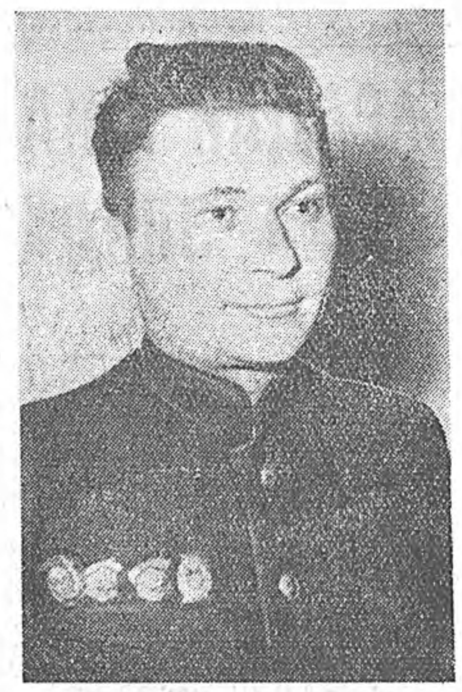

В. Г. ЛОВУШКИН, паровозой ахалагша машинист.

А. У. ХАХАЛОВ, КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь.

А. В. ДАВЫДОВ, Бурядай АССР-эй совнархозой түрүүлэгшэ.

Украинын колхозникуудай гайхамшагта үүсхэл

КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй те...үүдые бүхы совет арад шэнги, ...хозно таряашад политическэ, ...алай ехэ дэбжэлтэтэйгээр зүбшэн ...сэнэ. Ерэхэ долоон жэл... хүдөө ажахые хүсэтэ ехээр ...жөөхэ асари ехэ про...мма орон дотор хүдөө ажахын ...дукт элбэгээр абадаг болохын ...өө шэн габьяата тэмсэлдэ хүдөө... ажалшадые зоригжуулна. Эхэ ...нойнгоо арадай ажахые хүгжөө... ...даабарнта тооһуудые зүбшэн ...сэхэдээ, хүдөөгэй ажалшад, кол..., совхозуудай үйлэдбэри сааша...нь хүгжөөхэ шэнэ арга боломжо...дые элирүүлнэ, хүдөө ажахын ...энэ табигдажа байһан зорилго...дые түргэнөөр шиидхэхын тулада ...орхой дурадхалнуудые оруулна. ...рэхэ жэлдэ кукурузын, наран ...сэгэй, бусад пропашной культу...нуудай үндэр ургаса абахын тү..., полевой хүдэлмэри комплекс...ор оньһожоруулхын, агротехни...н туйлалтые, ажалай түрүү арга...дые хэрэглэхын түлөө социали...ческэ мүрысөөе Днепропетров...н областиин хүдөө ажахын хү...лмэрилэгшэдэй үүсхэһэн тухай ...нөөдэр «Правдада» мэдээсэгдэ...н байна.

...рденто Днепропетровскын ажал...д энэ жэлдэ ороoһото таряанай, ...урузын, наран сэсэгэй, сахарай ...клын, овощиин һайн ургаса суг...лжа абаа. Хүдөө ажахын про...кци гүрэндэ тушааха, худалдаха ...гаяа болзорһоонь урид дүүргээ. ...лхоз, совхозуудынь өөһэдынгөө ...һөөр хангаа, адуу малдаа ...улхэ дүрбэн миллион тонно—нё...днонойхиһоо гурба дахин ехэ—си... дараа.

...рга боломжонуудаа тоолоժо ...өд, Днепропетровскын областиин ...лхоз, совхозууд 1959 ондо куку...зын тарилгын бүхы талмай дээ...нээ гектар бүриин 30 центнер ...оһо таряа, 350 центнер ногоон ... набша ургуулха гэһэн уялга ...аа.

...укуруза тарилгада хүсэ багаар ...ргашалхые, хүдөө ажахын про...кциин өөрынь үнэ химдаруулхые ...мэлзэн, областиин хүдөөгэй ...алшад 1959 ондо кукуруза, наран ...эг, бусад пропашной ургамал...удые 700 мянга гаран гектар тал...й дээрэ тарижа ургуулгые хүсэ...эр оньһожоруулха гэжэ шиидээ. ... зорилгоор колхоз, совхозуудай ...лэдбэриин бригаданууд дотор ...мплексно оньһожоруулгын звено...уд байгуулагдана.

...укуруза—ороoһо таряанай, тэ...элэй үнэтэ ургамал мүн. Энэ ...лдэ кукуруза һайнаар ургуулһа...й ашаар орон дотор 145 миллион ...хуу тонно силос, тэрэ тоодо 106 ...ллион тонно кукурузын силос да...гдаа. Кукурузын үнэтэ ургамал ...одог байһые колхозникууд өөһэ...нгөө дүршэлһөө мүнөө үнэмшэн ...агэдэг болоо.

...нэтэ ургамал бологшо кукуруза ...рилгаар һүүлэй жэлнүүдтэ баян ...й дүршэл олдоһон байна. Кур...н областиин колхозникуудай жэ... һургаал абамаар. Түрүү агро...никэ хэрэглэһэнэй, тарилга ...дратно-гнездовой аргаар хэһэ... болон плантацинуудые элдүү...хэ хүдэлмэри оньһожоруулһа...й ашаар областиин колхоз, сов...зууд энэ жэлдэ 160 мянган гек... талмай дээрэһээ га бүриин 333 ...нтнер кукурузын буурсагтай эшэ ...ша ургуулжа абаа.

...иихэдэ 1958 ондо ороноймнай эл... нютагуудта—Украинада, Сиби...н областьнуудта, Белоруссида, ...га шадарай районуудта, Молда...а болон бусад республикануу... олон колхоздо кукуру... һайн ургаса абтаа. Хүдөө ажахын олон түрүүшүүл бүри һайн ургаса абаһан байна.

Кукуруза ургуулгын амжалта полевой хүдэлмэриин хэр зэргээр оньһожоруулагдаһанһаа нилээд дулдыдадаг гэжэ түрүүшүүлэй дүй дүршэл харуулна. Энэ жэлдэ Украинада тус ургамал 6 миллион үлүүтэй гектарта таригдаһан байгаа. Тарилга харууһалгада комплексно оньһожоруулга үргэнөөр хэрэглэгдэһэн байха юм. Республика дотор солото механизатор Александр Гиталовай үүсхэлээр 12,5 мянган механизированнэ агрегат байгуулагдаһан юм. Агрегат бүхэн 80—100 гектарта тарилгаһаа хуряалга хүрэтэрхи бүхы хүдэлмэри дүүргэһэн байна. Тиигэжэ хаа хаанагүй кукурузын ороoһон болон эшэ набшаһан һайнаар ургуулагдаа, тиихэдэ хүсэ гаргашалга нилээд доошолуулагдаһан байна. Кукуруза, бусад пропашной культурануудые тарижа ургуулха хүдэлмэриие оньһожоруулха ябадалай ехэ удха шанартай байһые эдэ бүгэдэ үшөө дахин гэршэлэн харуулна. Тиимэһээ Днепропетровскын колхозникуудай үүсхэл мүнөө угаа ехэ удха шанартай.

КПСС-эй XXI съездын урда тээхи үдэрнүүдтэ колхоз, совхозуудта хабарай тарилгада бэлэдхэл хэгдэжэ байна. Хүдөөгэй ажалшад эрхим шанартай үрэһэ хаһа саг соонь бэлэдхэхын, машина, техникээ заһабарилхын, үтэгжүүлгэ ехээр суглуулхын тулада ехэ оролдолго гаргана. Тэдэнэр 1959 ондо бүхы культурануудай эрхим һайн ургаса абахые эрмэлзэнэ. Кукуруза ургуулагшадай үмэнэ харюусалгатай зорилгонууд табигдана. Юуб гэхэдэ, зарим ажахы, район болон областьдо кукуруза ургуулха түрүү агротехникые хүсэдөөр шудалжа үшөө шадаагүй байха юм. Кукурузада тунайша муугаар хандаһан, агротехникэ дутамагаар хэрэглэһэн дээрэһээ энэ жэлдэ нилээд олон колхоз, совхоз кукурузын муу ургаса абаһан байна. Иимэ байдалые саашадаа тэсэжэ болохогүй. 1959 ондо манай ороной бүхы районуудта кукурузын, бусад культурануудай үндэр ургаса абаха гээшэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй уялга болоно.

—КПСС-эй XXI съездые эрхимээр угтаха бэлэдхэл хэхэ зуураа, 1959 ондо кукурузын, наран сэсэгэй, бусад пропашной культурануудай үндэр ургаса абахын түлөө, кукурузын тарилгын бүхы талмай дээрэ кукуруза тарижа ургуулгые комплексноор оньһожоруулга үргэнөөр хэрэглэхын түлөө, ороoһо таряа, мяха, һү, хүдөө ажахын бусад продуктнуудые бүри элбэгээр абахын түлөө социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлхэ уряатайгаар хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ бидэнэр ханданабди,—гэжэ Днепропетровскын областиин ажалшад бэшэнэ.

Украинын колхозникуудай патриотическа үүсхэлые бүхы ороной хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үргэнөөр дэмжэхэ байһаниинь лабтай. Днепропетровскын областиин хүдөөгэй ажалшадай уряае колхозник, совхозой хүдэлмэрилэгшэ, механизатор бүхэндэ хүргэхын тулада партийна, комсомольско организацинууд, манай хэблэл болон радио бүхы юумэ хэхэ уялгатай. Эгээн шухалань юуб гэхэдэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые шадамараар шэнжэлэн согсолжо, тэрэниие бүхы ажахынуудта дэлгэрүүлхэ ябадал болоно.

1959 ондо кукурузын, наран сэсэгэй, бусад пропашной культурануудай үндэр ургаса абахын түлөө мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэе!

(«Правдын» декабриин 11-нэй түрүү бэшэгһээ).

Совет, хитад арадай хани барисаанай бүлгэмэй правленидэ

...овет, хитад арадай бүлгэмэй ...влениин үргэн суглаан декаб...н 10-да болоо. Тэндэ түрүүлэг...эр нүхэр А. А. Андреев һууба. ... суглаан бүлгэмэй секцинүүдэй ...лмэри, мүн ерэхэ жэлдэ бэе...лхэ зорилгонууд тухайгаа зүб... хэлсээ. Правлениин гэшүүд ...бхитэдтэйгээ хамта совет, хитад ...дай хани барисаанай бүлгэмэй, ...энэй отделенинүүдэй 1959 ондо ...лүүлхэ ажал-ябуулгын шухала ...удалнуудые хаража үзэбэ.

...равлени бүлгэмэй нютагай отделенинүүдэй ажал-ябуулгын зарим асуудалнуудые хаража үзөө, совет-хитад арадай хани барисаанай бүлгэмэй Бурядай республикын отделениие баталаа, тэрэшэлэн бүлгэмэй хамтын гэшүүндэ Бүхэсоюзна заочно политехническэ институдые абаа.

Гадна «Совет, хитад арадай хани барисаан» гэжэ журналай хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха хэмжээнүүдые хараалаа, мүн бусад асуудалнуудые хаража үзэһэн байна.

КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ

Днепропетровско областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй һайшаалтай үүсхэл

Ороoһо таряа, техническэ культурануудые, һү, мяха болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудай үйлэдбэрилгые ехэ болгохо талаар абаһан социалистическэ уялгаяа Днепропетровско областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд нэрэ хүндэтэйгөөр дүүргэбэ. 1958 ондо ороoһо таряан нёдондо жэлэйхиһээ 50 процент ехээр суглуулагдаһан байна. Энэ хадаа гол түлэб кукуруза ехээр таридаг болоһоной, тэрэнэй ургасые дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаа. Кукурузын таригдаһан бүхы 600 мянган гектар талмай дээрэһээ ногоон эшэ набшын, буурсагуудай, мүн ороoһоной үндэр ургаса абтаһан байна.

Энэ культурын тарилгые үргэнөөр механизацилһанай ашаар иимэ ехэ тарилга хэхэ арга боломжо олгогдоо. Полинууд дээрэ 1160 комплексно агрегат хүдэлмэрилөө. Механизаторнууд 160 мянган гектар кукурузын талмай дээрэ ажалай эгээн бага гаргашатайгаар хүдэлмэрилөө. Тиигэжэ кукуруза тарилгада гаргаха гаргаша 4 дахин шахуу бага болгогдоо, бүхы область дотороо нэгэ миллион шахуу хүдэлмэриин үдэр алмалта хэгдээ.

Олон механизаторнууд тон ехэ амжалта туйлаа. Криничанска районой «Зоря коммунизма» колхозой трактористнууд Иван Великодный, тэрэнэй хүбүүн Александр 102 га талмайн гектар бүриһөө 55 центнер кукурузын ороoһо ургуулаа. Кукурузын ургасые хуряалга дээрэ олон комбайн хүдэлһэн байна.

Кукуруза тариха ажал хүдэлмэриин гаргашые бага болгохо, хүдөө ажахын продукцинуудай өөрынь үнэ сэнгые химдаруулха гэжэ эрмэлзэн, областиин хүдөө нютагуудай ажалшад 1959 ондо кукуруза, наран сэсэг болон бусад пропашной культурануудые тариха, хуряаха ажалые комплексноор механизацилха гэжэ шиидээ.

Областиин колхоз, совхозууд өөһэдынгөө арга боломжые дүүрэн хэрэглэн, тарилгын бүхы талмайн гектар бүриһөө 30 центнер кукурузын ороoһо, 350 центнер ногоон эшэ набша, буурсаг ургуулха гэһэн уялга абаба. 700 мянган гектарһаа дээшэ талмай дээрэ кукуруза, наран сэсэг болон бусад пропашной культурануудые тарижа, бүхы хүдэлмэриень комплексноор механизацилха юм. Ажал шэнээр эмхидхэгдэхэнь. Колхозуудай бригадануудта, совхозуудай отделенинүүдтэ комплексно механизациин звенонууд байгуулагдажа байна. Тэдэ звенонууд севооборотой полинуудай, пропашной культурануудые тариха талмайн хэмжээе, тракторнуудай марка хараадаа абан, 5—6, 3—2 механизаторһаа бүридэхэ юм. Тэдэнэй нэгэ хүн бүхэндэ 100 гектар тарилгын талмай даалгагдажа үгтэхэ.

Колхоз, совхозуудта пропашной культурануудые таридаг хүнүүдтэ түлэгдэхэ ажалай урмашуулгын түлбэри зохёогдожо байна. Тусхай семинарнууд үнгэргэгдэжэ, олон мэргэжэлтэй механизаторнууд бэлэдхэгдэхэ. Түрүү дүй дүршэлые, наукын туйлалтануудые хараадаа абажа зохёогдоһон бүхы агротехническэ хэмжээ-ябуулганууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхэ.

КПСС-эй XXI съездые ажалай амжалтаар угтахын тула бэлэдхэл ябуулжа байхадаа, Днепропетровско областиин ажалшад хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ иимэ уряатайгаар хандана: кукуруза, наран сэсэг болон бусад пропашной культурануудай үндэр ургасын түлөө, эдэ культурануудые тариха бүхы хүдэлмэриие комплексноор механизацилхын түлөө, 1959 ондо ороoһо таряа, мяха, һү болон бусад хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилдэг болохын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлэе.

(ТАСС).

Модошодой амжалта

Байгалай леспромхозой модошод Донбассай шахтер Николай Мамайн уряада харюу болгон, «Забайкаллес» комбинадай предприятинуудай дунда энэ жэлэй эхеэр мүрысөө үүсхэһэн юм.

Леспромхозой модошод уялгаяа дүүргэхын зорилгоор һара, квартал бүхэнэйнгөө даалгабариие жэлэй турша соо болзорһоонь урид дүүргэжэ, Бурядай совнархозой, Профсоюзуудай областной Соведэй дамжуулгын Улаан тугта, мүнгэн шанда нэгэнтэ бэшэ хүртөө. Байгалай леспромхозойхид партиин XXI съездын хүндэлэлдэ мүрысөө үргэн далайсатайгаар дэлгэрүүлжэ, модо шэрэхэ жэлэйнгээ даалгабариие болзорһоонь урид, ноябриин 26-да дүүргээ. Модо бэлэдхэлэй пунктын коллективүүдэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ Безымянный пунктынхид түрүүлжэ, жэлэйнгээ даалгабариие октябриин 23-да дүүргэһэн байна.

Ажалдаа шалгарһан эрхим түрүү хүнүүд леспромхоздо улам олошорно. Электрохюрөөшэд нүхэд Арсентьев, Сорочук, трактористнууд нүхэд Бурцев, Кичигин, Липин, Темников, шофёрнууд нүхэд Калашников, Нёродов болон бусад жэл хахадайнгаа даалгабари дүүргээ.

Байгалай леспромхозойхид ажалдаа түрүү арга хэрэглэһэнэй ашаар лэ иимэ амжалта туйлана. Тэдэнэр комплексно багашаг бригаданууд боложо модо отолдог, модо гэшүүһэтэйнь шэрэдэг, «Дружба» гэжэ моторгүй хюрөө хэрэглэдэг байна. Иимэ жэжэ бригадануудые эмхидхэхэдэ ажалай бүтээсэ улам дээшэлнэ. Леспромхозой комплексно жэжэ бригаданууд эдэ үдэрнүүдтэ даалгабаряа булта дүүргэнэ. Олон бригадануудынь коммунистическэ ёһоор ажаллаха уялга абана.

Байгалай леспромхозойхид партиин XXI съездын хүндэлэлдэ дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаад, жэлэйнгээ түсэбһөө гадуур 24 мянган кубометр модо отолжо, Эхэ оронойнгоо барилгануудта эльгээхэ гэжэ шиидээ.

Н. Тюрнев.

Партиин XXI съездэ оромнай бэлдэжэ байна

Завод, фабрикануудта, шахтанууд болон барилгануудта, совхоз, колхозуудта—хаа хаанагүй советскэ хүнүүд КПСС-эй ЦК-гэй ноябриин Пленумэй документнүүдые гүнзэгыгөөр шудалжа, зүбшэн хэлсэжэ байна.

Пленумэй материалнуудые үргэнөөр тайлбарилха хэрэгтэ партийна организацинууд ехэ анхарал оролдолго гаргана. Жэшээлхэдэ, КПСС-эй Куйбышевска обком областиингоо город болон районуудта 32 агитбригадые эльгээгээ. Бурядай автономно республикада саг үргэлжэ хүдэлмэрилхэ агитпунктнүүд ажаллажа эхилэнхэй. КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые тайлбарилха, шудалха хэрэгтэнь хүдөөгэй коммунистнуудта туһалхын тулада Краснодарай 2000 агитатор, Новосибирскын 120 лектор, пропагандист болон элидхэлшэд, Башкириин городуудһаа 1000 гаран коммунистнууд хүдөө районуудта гараа.

Эдэ үдэрнүүдтэ Таганрогой металлургнуудта ороной арадай ажахые хүгжөөхэ холын хараа тухай 300 агитатор хөөрэжэ үгэнэ. Тэдэнэр өөһэдынгөө предприятиин хэр зэргээр хүгжэхэ байһанай жэшээ дээрэ Советскэ гүрэнэй түсэбүүдэй асари ехэ байһые харуулжа үгэнэ. Таганрогой металлургическа заводой гансахан мартеновскэ цехтэ долоон жэлэй турша соо булад үйлэдбэрилгэ 98 процентээр ургаха юм. Энэ цехтэ мартеновскэ хоёр шэнэ пеэшэн нэмэхэ байна.

Пропагандистска хүдэлмэриие али болохоор һайжаруулхые, таатай зохид шэнэ метод олохые эрмэлзэн партийна организацинууд эдэбхитэй агитаторнууд болон пропагандистнуудые олон болгоно. Жэшээлхэдэ, агитационно-ойлгуулламжын хүдэлмэриин дүй дүршэл согсолхо методическа совет партиин Москва городой Ждановска райкомой дэргэдэ байгуулагданхай. Энэ Соведэй заседани районой предприятинуудта үнгэргэгдэдэг байха юм. Бурядай АССР-эй Тарбагатайн аймагай «Восход» гэжэ хүдөө ажахын артелиин агитпунктда колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй, хүдөөгэй интеллигенциин түлөөлэгшэдэй тобшохон үгэнүүдые дамжуулдаг аман үгын журнал гаргажа эхилээ. Улан-Удэ городой Октябрьска районой клубай дэргэдэхи агитпунктда асуудал болон харюугай доска байгуулагданхай. Тэндэ пропагандистнууд ажалшадай тон олон янзын асуудалнуудта харюусана. Крымскэ областьдо КПСС-эй XXI съезд тухай элидхэлнүүд болон хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэлгэдэ урдань үйлэдбэридэ хүдэлмэрилжэ байһан—мүнөө пенсидэ гараһан партиин үнинэй гэшүүд үргэнөөр хабаадуулагдана.

Новороссийск, Ашхабад, Алма-Ата, Орел, Оренбург, Архангельск, Орехово-Зуев, Яхадай Мирный тосхондо — алмаз малтан абадаг центртэ пропагандистнууд болон лекторнууд КПСС-эй болохоёо байгаа XXI съезд тухай ажалшадтай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ байна.

(ТАСС).

Түсэбһөө гадуур 1915 центнер загаһа

Загаһанай ажахы эрхилдэг 9 колхоз жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид, 11 һара соо дүүргэжэ, партиин XXI съездын хүндэлэлдэ абаһан социалистическэ уялгаяа хэрэг дээрэнь бэелүүлбэ.

Уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэһэн колхозуудай тоодо Кабанскын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ, «Байкал», «Чкаловай» нэрэмжэтэ колхозуудые нэрлэмээр. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхид жэл соо 3370 центнер загаһа тушааха түсэбтэй аад, 5285 центнер загаһа тушаажа, түсэбөө 1915 центнерээр үлүүлбэ. Загаһанай ажахы эрхилдэг республикын бусадшье колхозууд партиин XXI съездын хүндэлэлдэ абаһан дээшэлүүлэгдэһэн уялгаяа дүүргэхын тула бүхы хүсөөрөө ажаллана.

Ш. Семен.

Россин Федерациин уран зохёолшодой түрүүшын съезд дээрэ

Россин Федерациин уран зохёолшодой түрүүшын съездын декабриин 10-най үглөөнэй заседани дээрэ А. Казанцев түрүүлэн үгэ абажа, научна һонин бодолготой литература тухай гол түлэб хэлэбэ.

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь Н. Месяцев съездэ хабаадагшадта советскэ олон миллион хүбүүд, басагадай зүгһөө баяр хүргэбэ. Советскэ литераторнуудай эгээ ехэ отряд болохо РСФСР-эй уран зохёолшодто советскэ залуушуул шэнэ амжалта үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ,—гэжэ тэрэ хэлэбэ. — Залуушуултай холбоо барисаатай байжа, манай национальна омогорхол болохоор ехэ ехэ зохёолнуудые бэшэгты гэһэн уряатайгаар таанарта ханданабди.

Уран зохёолшо А. Васильев үхибүүдэй литература тухай, ном худалдалгые, шэнэ номуудай тараалгые һайжаруулха тухай хэлэбэ.

Советскэ литераторнууд түрүүшынгээ съездэ олон мянгаад номуудтай ерэбэ гэжэ С. Кожевников хэлэбэ. Тэдэ номууд сооһоо эрхимүүдынь «туристнар» бэшэ, харин коммунизмын, арадуудай хани барисаанай үзэл сурталые дэлгэрүүлэгшэд, тэрээнэй түлөө тэмсэлшэд боложо, манай ороной хилые дабан ошоно гэжэ тэрэ хэлэбэ.

СССР-эй Культурын министр Н. А. Михайлов ороной культурын үй түмэн ажал-ябуулагшадай зүгһөө съездэ баяр хүргэбэ. Литературын элдэб жанрнуудай хүгжэлтэтэй холбоотой зарим асуудалнууд тухай тэрэ тогтожо хэлээ. Тусхайлбал, эгээ ехээр дэлгэрһэн искусство бологшо кино тухай тэрэ хэлэһэн байна. Уран һайханай фильмнүүдтэ зорюулан сценаринуудые бэшэхэ хэрэгтэ онсо анхаралтайгаар хандахыень уран зохёолшодые нүхэр Михайлов уряалаа. Драматургиие хүгжөөхэ зорилгонууд тушаа оратор нилээд тогтожо хэлэһэн байна. Эгээ шэнэ техникээр зэбсэгжэһэн полиграфическа томо томо предприятинууд ойрын жэлнүүдтэ шэнээр байгуулагдаха гэжэ тэрэ мэдээсэбэ.

Ороной зэбсэгтэ хүсэнүүдэй зүгһөө Россин Федерациин литераторнуудые амаршалхаяа ерэһэн Советскэ Армиин, Флодой бүлэг офицернүүдые съезд халуунаар угтаа. Белорусска уран зохёолшодой зүгһөө А. Кулешов Россин бүхы литераторнуудта халуун баяр хүргэжэ, амжалта хүсэбэ.

Үглөөнэй заседани дээрэ мүн чувашска уран зохёолшо П. Хузангай, С. Орлов, А. Жаров, М. Карин, В. Ю. Ванаг, С. Попов, А. Мусаков гэгшэд үгэ хэлээ.

Декабриин 10-най үдэшын заседани дээрэ РСФСР-эй Гэгээрэлэй министр И. Афанасенко түрүүлэн үгэ хэлээ. Һуралсалай үйлэдбэритэй холбоотойгоор ябуулагдаха шэнэ һургуули хадаа манай литературын гол темэнүүдэй нэгэниинь болохо ёһотой гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Поэт С. Смирнов, уран зохёолшод М. Мамакаев, Ю. Лаптев, профессор И. Анисимов, М. Мирцхулава, Л. Татьяничева гэгшэд үдэшын заседани дээрэ үгэ хэлээ.

(ТАСС).

Хони үрэжүүлэгшэд шагнагдаба

Республикын Хүдөө ажахын министерство 1957 ондо хонидые искусственнаар үрэжүүлхэ талаар һайн үрэ дүн туйлаһан олон үрэжүүлэгшэ-техникүүдые мүнгөөр шагнаба.

Хамта 21 хүн шагнагдаа. Тэдэнэй дунда Мухаршэбэрэй аймагай «Илалта» колхозой техник Бата Содномов, «Ошон» колхозой техник Анна Абидуева, «Гигант» колхозой техник Григорий Фетисов, Бичурын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой техник Бадма-Гарба Цыдыпов, «Победа» колхозой техник Василий Фалилеев гэгшэд шагнагдаһан байна.

В. Шнайдер.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XXI съездые угтуулан

„1959—1965 ОНУУДТА СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ДААБАРИТА ТООНУУД ТУХАЙ" НҮХЭР Н. С. ХРУЩЕВОЙ ХЭХЭ ЭЛИДХЭЛЭЙ ТЕЗИСҮҮДЫЕ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛГЭ

* *

Долоон жэлэй түсэбые табан жэл соо дүүргэхэ

КПСС-эй XXI съездые эрхим бэлэгээр угтахын зорилгоор Байгалай леспромхозой хүдэлмэришэд социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэ. Тус съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэхэ зуураа дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаһан байна. Тиигэжэ жэлэйнгээ түсэб ноябриин 20-доор дүүргээ. Гадна жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 24 мянган кубометр модо, тэрэ тоодо 20,5 мянган кубометр барилгын модо гүрэндөө үгэхөөр шиидэбэ.

Москва-Сортировочная депогой залуушуулай гайхамшагта үүсхэлые суглаан дээрээ зүбшэн хэлсээд, модо бэлэдхэлэй Безымянный гэжэ түрүү участогай бригаданууд коммунистическэ ажалай бригадын нэрэ абахын түлөө тэмсэжэ эхилээ.

Леспромхоздоо түрүү һуурида ябадаг Виктор Кичигинэй комплексно бригадынхид энэ нэрын түлөө мүрысөөндэ оролсожо, халаан бүхэнэйнгөө даабарине 150 процентһээ доошо бэшэ дүүргэхэ, жэлэй эсэстэ 1200 кубометр модо үгэхэ уялга абаба. Мүн заһабарилгада запасной часть гаргашалга 30 процентээр доошолуулха, халаан бүхэндэ 20 килограмм түлишэ, тоһо гамнаха гэжэ шиидээ. Энэ бригадын гэшүүн бүхэн юрэнхы эрдэм мэргэжэлээ саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ юм. Иигэжэ хэн хэнэйнгээ хэдэг ажалые хэжэ шададаг, тус бүридөө олон мэргэжэлтэй болохо байна. Хэрбээ нэгэнэйнгээ ямар нэгэн шалтагаанаар ажалдаа гараагүй һаань, тэрэнэйнгээ түлөө нүхэдынь ажаллаха аргатай болохо. Ажалдаа, гэртээшье, ниитын газарташье болбосон ёһоор, эелдэр һаарһыгаар байха, таарамжатай зохидоор хубсалха байна. Олоной дунда зарим нэгэн хүнүүдэй зохидгүйгөөр аашалха, ниитын ёһо гурим эбдэхэ, һогтуугаар шалиха болоо һаань, тэдэнтэй шангаар тэмсэхэ, зохихо хэмжээ абаха тухайгаа бодомжолно. Бригада соо нэгэшье лодырь байгаа һаа, нэрэ хүндыемнай бузарлаха, ажалһаа хулжаһан хүн бултыемнай хойшо татаха гэжэ тэдэнэр хэлсэнэ.

Тус бригадын гэшүүн, тракториcтын орлогшо Юрий Кичигин ажаллажа байгаад, 1959 ондо арбадахиие дүүргэхэ, мүн трактористын мэргэжэл олохо гэжэ шиидэнхэй. Энэ мэтээр бригадынхид коммунистическэ үеын бодото гэшүүн болохоёо бэлдэжэ эхилбэ гээшэ.

Иигэжэ нүхэр Кичигинэй бригадынхид долоон жэлэй холын хараата түсэбые табан жэл соо дүүргэнэбди гэжэ найдамтайгаар мэдүүлнэ. Энэ һайшаалтай үүсхэлыень леспромхозой бусад бригаданууд халуунаар дэмжэбэ. Центральна механическа мастерскойн моторой цехын коллектив, ахалагша шофёр Георгий Кузнецовой дааһан модо шэрэдэг машинынхид коммунистическэ ажалай бригадын нэрэ абахын түлөө мүрысөөндэ оробо.

Коммунистическэ ажалай бригадын, цехын, участогай нэрэ абахын түлөө мүрысөөн үдэр бүри үргэдэнэ.

Н. Вшивков, Байгалай леспромхозой парторганизациин секретарь.

«Эрдэм» совхозойхид трактор, машинануудаа заһабарилжа байна. Трактор заһабаридаг нэгэдэхи отделениин механизаторнууд нүхэд Т. Иванов, Н. Парфенов гэгшэд даалгабаряа үдэр бүри үлүүлэн дүүргэнэ. **Зураг дээрэ:** Т. Иванов (зүүн гарһаа), Н. Парфенов ажаллажа байна. **А. Матвеевэй фото.**

* *

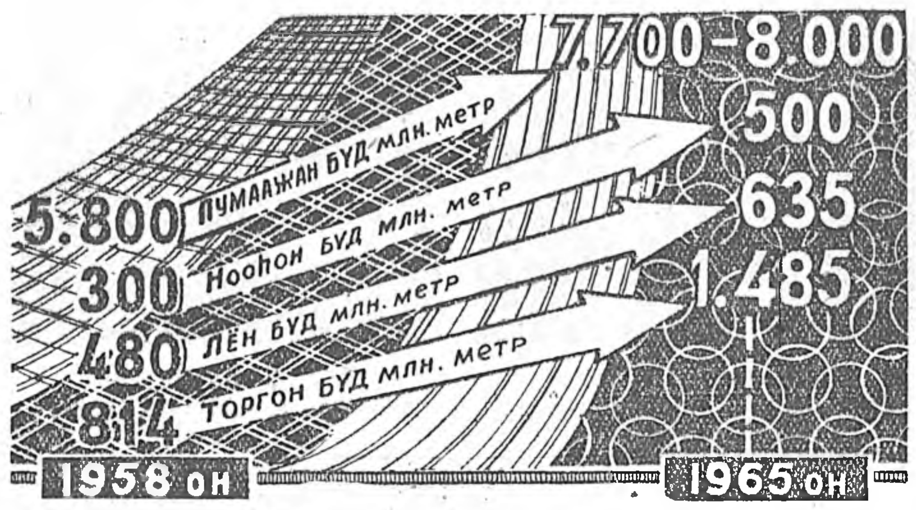

Аймагай газетэһээ

ЗНАМЯ ПОБЕДЫ

Багахан колхозуудые нэгэдхэжэ, томодхогдоһон колхоз тогтоохо тухай тус газетэдэ толилогдоһон статья соогоо «Свободный путь» гэжэ загаһа барилгын колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Н. Дружинец бэшэнэ.

Прибайкальска аймагай Горячинскын сельсоведэй байгаалиин эрхэ байдалда ажахын олон һалбари хүгжөөжэ боломоор. **Һайн тэжээлтэй олон нуурай эндэ бии дээрэһээ тахяа, шубуу үсхэбэрилхэдэ зохид.** Турка тосхондо ажаһуудаг пенсионер нүхэр Смирновой тариһан үрэ жэмэстэ сад соо яблони, крыжовник, вишни гэхэ мэтын жэмэс һайн ургаса үгэнэ. Тиимэһээ **эндэ үрэ жэмэстэ сад тарижа болохо байна. Хартаабха, овощь ургуулмаар. Горячинск курортын халуун шабарай ууралые хэрэглээ һаа, теплицэ соо бүхэли жэлдээ овощь ургуулхада таарамжатай.** Турка, Кика голнууд шадархи газар элдүүрилээ һаа, һайн сабшалан бии болохо һэн. Тиимэһээ мал ажал хүгжөөхэ арга боломжо олдохо. Харин байгаалиин иимэ зохид эрхэ байдал хүсэд хэрэглэгдээгүй байһаар. Эндэхи колхозууд гансал загаһа баряад, ондоо тээһээ асарагдаһан овощь, мяха, һү, талха хэрэглэжэ байдаг.

— Ойрын хэдэн жэлдэ эдеэ хоол элбэг дэлбэг болгохо зорилгые манай урда түрэл партиингаа табяад байхада, бии байһан бүхы арга боломжонуудаа элирүүлжэ, хэрэглэхэ ёһотойбди,— гэжэ нүхэр Дружинец хөөрэнэ. **Загаһа барилгын эндэхи гурбан бага артелиие нэгэдхэжэ, олон һалбаритай нэгэ томо артель болгохоор.** Мүнөө байһан артельнүүд үсөөн гэшүүдтэй, экономико муутай, гээгдэнги байна. Тиимэһээ хүдөө ажахын машинануудые, шухала хэрэгтэй зэр зэмсэгүүдые абаха, үйлэдбэриин барилга хэхэ, шэнэ газар элдүүрилхэ шадалгүй гээшэ. Загаһа барилгын колхозууд өөһэдын моторно флодтой болохо ёһотой гэһэн асуудал мүнөө үедэ табигдана.

Тиихэдээ мэргэжэлтэй механигууд, заһабарилгын мастерскойнууд хэрэгтэй болоно.

Гадна хэдэн артелиие нэгэдүүлбэл, захиргаанай аппарат сомор болгогдожо, сүлөө болоһон хүнүүд ондоо ажалда ябаха байна.

«Захиргаанай аппарат сомор, гаргаша багатай болгохо» гэһэн гаршагтайгаар КПСС-эй айкомой секретарь нүхэр Манжихановай статья мүн лэ энэ газетэдэ толилогдоо.

Модо урадхуулгын тусхай конторо, участогуудые үсөөн болгожо, тэдэнэй хэдэг ажалые леспромхозуудта даалгаха гэһэн дурадхал нүхэр Манжиханов оруулна. Тиигэбэл захиргаанай аппарадта гаргашалагдадаг гүрэнэй ехэ мүнгэн алмагдаха һэн. Аймагай түб тосхондохи райтопой бэлэдхэһэн түлеэн үнэтэй байдаг. Тиимэһээ эндэхи ажалшад райтопһоо түлеэ худалдажа абадаггүй, харин ондоо тээһээ үнэгүйгөөр түлеэ асарна. Саашадаа гаргаша ехэтэй райтоп байлгаһанай хэрэггүй гэжэ һанагдана.

Мүн эндэхи маслозавод үгы болгоо һаа, колхозуудташье, бүхыдөө аймагташье ямаршье һаад болохогүй һэн. Юуб гэхэдэ, тус аймагай колхозууд Улан-Удын һүнэй заводой зонодо ородог тула сэхэ тиишэнь һү тушаадаг болоо. 1958 ондо гүрэндэ тушаагдаха һүнэй 60 процентнь Улан-Удын һүнэй заводто асарагдаһан байха юм. Тиимэһээ аймагтахи тоһоной завод үгы болгоо һаа, 55 мянгаһаа бага бэшэ гүрэнэй мүнгэ алмажа боломоор. Мүн һүнэй заводто тушаагдажа абтадаг һүнэй ехэ сэнтэй байһан дээрэһээ эндэ һү тушаахада колхозуудта олзотойшье гээшэ.

Һургуулиие ажабайдалтай холбоо барисаатай болгохо тухай асуудалаар өөрынгөө һанамжа хэлэхэ зуураа, **хүдөө ажахые механизацилха Татауровска училищиие заһабарилгын-техническэ станцитай нэгэдүүлээ һаа зохид байха һэн гэнэ.**

* *

Үнэтэ загаһа олоор үсхэбэрилхэ

Республикымнай гол мүрэнүүд, нуур сөөрэмүүд үнэтэ загаһаар элбэг юм. Байгалай омоли уласхоорондын ехэ ехэ выставкэнүүдтэ табигдадаг. Гэхэ зуура дайнай үедэ, мүн дайнай һүүлээр манай республикын гол мүрэнүүдэй, нуур сөөрэмүүдэй, илангаяа Байгалай үнэтэ загаһан ехээр баригдажа, нилээд үсөөрөө.

Энээнтэй дашарамдуулан, ерээдүйн долоон жэлэй туршада республикын нуур сөөрэмүүдтэ үнэтэ загаһа олоор үсхэбэрилхэ асуудалда зохихо анхарал хандуулмаар болоод байна. Энэ асуудал шиидхэхын тула загаһа үсхэбэрилдэг Большереченскэ загаһанай заводһоо жэл бүри 150 миллион омолиин түрэһэ нэмэжэ гаргаха шухала. Загаһа үсхэбэрилдэг колхоз хоорондын заводые Баргажанай аймагта байгуулха, Байгалһаа гол мүрэнүүдые үгсэн загаһанай, илангаяа омолиин түрэһэеэ хаяхаяа гараха, һөөргөө бусаха үедэнь омоли барилгые хорихо шухала. Үнэтэ загаһа хайра гамгүйгөөр хюдагшадтай үргэн ниитэ арад зон эдэбхитэйгээр тэмсэхэ уялгатай.

Үнэтэй загаһанай тоодо ородог Байгалай хадара түргөөр олошоруулхын тула 1959 онһоо Хойто-Байгалай бүхы гол мүрэнүүдтэ хадара үсхэбэрилэгдэжэ эхилхэ юм. Тиимэһээ 1959 ондо Тыя, Фролиха, Томпа гэжэ мүрэнүүдтэ хадаранай 5 миллион жараахай табигдаха байна. Саашанхи жэлнүүдтэ республикын гол мүрэнүүдтэ хадаранай жараахай олоор табигдадаг болохо юм. Баргажан голдо хилмэ үсхэбэрилхэ хэмжээ-ябуулганууд хараалагдажа байна. Мүн республикын гол мүрэнүүдтэ элдэб загаһа, тэрэ тоодо Амурай лещ, Уралай рипус гэжэ загаһа олоор табигдахаар хараалагдана. Манай республикын нуур, сөөрэмүүдтэ табигдаһан сазан, лещ, рипус гэжэ загаһад муу бэшээр үдэжэ байна. Карп загаһан колхозуудай нуур сөөрэмүүдтэ илангаяа һайнаар үсхэбэрилэгдэжэ, томо болоно. Саашадаа иимэ загаһан республикадамнай илангаяа олоор үсхэбэрилэгдэдэг болохо. Үнэтэ загаһа олоор үсхэбэрилхэ тушаа хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэ хэрэгтэ загаһанай ажахы эрхилдэг колхозууд, гүрэнэй ажахынуудай хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсаха зэргэтэй.

Завод, фабрикануудай муухай уһан гол мүрэнүүдтэ урдан орожо, загаһануудта ехэ хоро хүргэдэг байна. Предприятинуудай муухай уһые гол мүрэнүүдтэ оруулхагүй гэһэн парти, правительствын тогтоолнуудай бии байбашье, манай республикын олохон предприятинууд муухай уһаяа гол мүрэнүүд руу урадхуулжа үргэлжэлһөөр. **Республикын совнархоз энээниие хараадаа абажа, саашадаа зохихо хэмжээ абаха бэзэ гэжэ һанагдана.**

Ерээдүйн долоон жэлэй туршада загаһа барилга оройдоол 18 процентээр дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана. 1959 онһоо эхилжэ республикымнай нуур сөөрэмүүдтэ удаан саг соо табигдадаг губшуурнууд ехээр хэрэглэгдэдэг болохо юм. 1959—1965 онуудай туршада губшуур табилга бүхыдөө оньһожоруулагдаха байна. Гүльмөөр загаһа бариха ажал мүн лэ оньһожоруулагдаха юм. Гүльмэ шэрэхэ хүсэ ехэтэй суднанууд бүтээгдэхээр хараалагдана.

Үбэлэй үедэ мүльһэн доро губшуур табидаг бригаданууд мүльһэ сүмэлдэг түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаха юм. Энээнэй ашаар загаһашадай ажалайнь бүтээсэ нилээд дээшэлхэ болоно.

Ерэхэ долоон жэлэй туршада загаһанай ажахыда хүдэлэгшэд бултанд һайн байра байдалтай болохо. Загаһа буйлуулдаг предприятинууд 1959—1965 ондо шэнэдхэн хубилгагдаха байна. Консервэ гаргадаг заводуудай хэдэ хэдэн цехүүд хүсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдээр, ехэ ехэ холодильнигуудаар хангагдаха юм. Загаһа буйлуулдаг предприятинуудые зүбөөр ашаглахын тула тэдэ предприятинуудта мал үүсэлэгдэжэ, буйлуулагдадаг болохо юм. Жэшээнь, Баргажанай, Курумканай аймагһаа гүрэндэ тушаахын тула холо абаашагдадаг мал байра дээрээ, Баргажанай адагай загаһанай комбинадта үүсэлэгдэдэг болохо байна. Энэ зорилгые бэелүүлхын тула Баргажанай адагай загаһанай комбинат бага зэргэ үргэдхэгдэхэ болоно.

Байгал шадарай загаһанай предприятинууд загаһа шэрэдэг хүсэ ехэтэй тусхай суднануудаар хангагдаха юм.

Ерээдүйн долоон жэлэй туршада республикынгаа гол мүрэнүүдые, нуур сөөрэмүүдые үнэтэ загаһаар улам баяжуулжа, ажалшадые загаһаар элбэгээр хангадаг болохо гээшэ загаһанай ажахынхидай шухала зорилго болоно.

К. Спелит, Бурядай совнархозой хүдэлмэрилэгшэ.

Шэнэ илалтануудта зоригжуулна

Хүсэн түгэлдэр Эхэ оронойнгоо, түрэл Коммунистическэ партиингаа түлөө омогтой, баяртайгаар эдэ үдэрнүүдтэ манай аймагай ажалшад нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэжэ, һанамжа, дурадхалнуудаа оруулжа байна. Ойрын долоон жэл соо арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонууд дотор совет арадай бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалтануудта марксистска гүнзэгы шэнжэлэлгэ үгтөө, коммунистическэ байгуулалтын шэнэ асари ехэ зорилгонууд табигдаа.

Долоон жэлэй энэ түсэб урданай табан жэлнүүдэй түсэбүүдтэл адляар амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ гэжэ манай аймагай ажалшад бүхы совет арадтаяа хамта гүнзэгыгөөр этигэнэ.

1959—1965 онуудта аймагайнгаа промышленность болон хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар ехэ зорилгонуудые хараалжа байнабди. 1965 ондо аймагаймнай тарилгын талмай 17000 гектарта хүргэгдэжэ, га бүриһөө 13,5 центнерһээ бага бэшэ орооһо тарянай ургаса хуряагдадаг болохо юм. Мүн хартаабхын, овощиин, тэжээлэй ургамалнуудай ургаса 3—4 дахинаар дээшэлүүлэгдэхэ байна. Малай ашаг шэмэ горьтойхоноор дээшэлүүлэгдэхэ. Мүнөө жэл үнеэн бүриһөө 1430 литр һаажа, хамта 32 мянган центнер һү абаха байгаа һаа, 7 жэлэй эсэстэ үнеэн бүриһөө 2500—2700 литр һаажа, 100 мянган центнер шахуу һү абадаг болохо гэхэ гү, али мүнөөнэйхиһөө 3 дахин шахуу ехэ һү гүрэндөө тушаадаг болохобди. Тиихэдэ мяха абалга, нооһо хайшалалга 2—2,5 дахин дээшэлхэ байна.

Эдэ жэлнүүдтэ уһанай шубуу олоор үсхэбэрилхэ зорилго табигдаа. 1965 ондо 200 мянга гаран уһанай шубуутай болоод байхаар хараалнабди.

Энээн дээрэһээ харахада, ерэхэ долоон жэл соо хүдөө ажахыгаа хүгжөөлгөөр ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна. Энээнэй тула, нэн түрүүндэ, газараа һайнаар элдүүрилдэг болохо, малай тэжээл ехээр бэлдэхэ, наукын туйлалтанууд болон түрүүшүүлэй баян дүй дүршэлые хүдэлмэридөө зоримгойгоор нэбтэрүүлхэ ёһотойбди.

Манай аймаг Улан-Удэ город шадар байдаг тула һү ехээр һаадаг, овощь ехээр тарижа, баян ургаса хуряадаг болохо хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулха байһаниинь мэдээжэ.

Мүнөө бидэнэр 1959 ондо—долоон жэлэй түсэбэй түрүүшын жэлдэ—үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1850 литрһээ бага бэшэ һү һааха зорилго урдаа табижа байнабди. Үбэлдөө нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө дунда зэргээр хахад пүүдһээ бага бэшэ һү һаахын түлөө тэмсэхэ хэрэгтэй. Энээнэй тулада үнеэдэй харууһа, эдеэлүүлгые һайжаруулха гээшэ малшадай шухала зорилго болоно. Мүнөө үбэлдөө үнеэдтээ уридшалан тэжээлыень бэлдэжэ, амтаруулжа эдюулхэ, бүлеэн уһаар уһалха ёһотойбди.

Тарбагатайн аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой һаалишадай үүсхэлээр манай һаалишад КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ социалистическэ шэнэ уялгануудые абаад, мүрысөөгөө улам дэлгэрүүлжэ байна.

Һү, мяха, нооһо ехээр абадаг болохын тулада мүн малайнгаа тоо толгойе олошоруулха хэрэгтэй. Гэбэшье энэ талаар ехэхэн дутагдалнууд бии. Һүүлэй жэлнүүдтэ эбэртэ бодо малай, хонидой тоо толгой удаанаар олошорно. Мал олоороо һубайрдаг, гарзалдаг байһаар.

Мяха абалгаяа дээшэлүүлхэ гээшэ аймагай колхозуудай гол зорилгонуудай нэгэн болонхой. Энэ асуудалаар нилээд хөөрэлдөөн болобошье, хубилалта болоодүй зангаараа. Мал бэлшээн таргалуулха, шахаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой. Саашадаа бидэнэр мяхан болгогдохо малай тусхай гүүртэ, һүрэгүүдые бии болгожо, нэгэшье мал туранхайгаар, хүнгэн шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушаахагүй гэжэ шиидээбди. Бэлшээн таргалуулха, шахаха малай гүүртэнүүдтэ ажал хүдэлмэрээ һайн мэдэхэ, дүршэл ехэтэй хүнүүд шэлэжэ табигдаха, тэдэнэр али болохоор урмашуулагдаха байна. Мал һайнаар таргалуулһанайнь түлөө ажалай нэмэлтэ түлбэри үгэхэ шэнэ гурим тогтоогдохо юм. Тиигээд бэлшээн таргалуулжа байһан гүүртэнүүдэй малшадта жэлэй, кварталай, һара бүриин даабари хүргэгдэжэ байдаг болохо. Саашадаа таргалуулагдажа байһан малые тогтоогдоһон сагтань ходо шэгнэжэ байдаг болохобди. Зарим газарта мал саг болзортоо шэгнэгдэнгүй, ехэ алдуу гаргагдана. Бэлшээн таргалуулагдажа байһан малые шэгнэнгүй байхада малшад хэһэн, туйлаһан ажалайнгаа үрэ дүн мэдэдэггүй, оролдоһонойнгоо түлөө урмашуулагдадаггүй байна бшуу. Иимэ баримта Калининай нэрэмжэтэ, «Знамя Октября» болон бусад хэдэн колхозуудта үзэгдөө.

Долоон жэлээр хараалжа табиһан түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэхын тулада бүри түрүүшын жэлһээ, 1959 онһоо урагшаа горьтойхон алхам хэхэ ёһотойбди. Манай колхозуудай урда 1959 ондо уялгата ёһоор дүүргэгдэхэ иимэ зорилгонууд табигдана: элдүүриин газарай зуун гектар бүхэндэ 125 центнер һү, 28 центнер мяха, 76 килограмм нооһо, тарялангай зуун гектар бүхэндэ 4700 үндэгэ абтаха ёһотой.

Энэ зорилгые дүүргэхэ хэрэгтэ аймагай партийна организаци эмхидхэлэй, политическэ бүхы хүдэлмэрээ зорюулха байна.

Газар тариалан элдүүрилгээр ямар зорилгонууд табигданаб гэхэдэ, 1959 ондо гектар бүриһөө 13 центнерһээ бага бэшэ орооһо тарянай, 120 центнер овощиин, 100 центнер хартаабхын, 200 центнер силосэй ургамалнуудай ургаса хуряагдахаар хараалагдана.

Баян ургаса хуряадаг болохын тулада газар тариалан элдүүрилгынгээ дутагдалнуудые усадхаха, нютаг нютагта таарууагротехникэ хэрэглэхэ, зүб севооборотой болохо, нютагайшье, минеральнашье үтэгжүүлгэнүүдые ехээр хэрэглэдэг болохо, кукурузые тоохогүй ябадалаа орхихо зэргэтэйбди.

Малһаа ашаг шэмэ, тариан ажалһаа орооһо таряа, овощь, хартаабха гэхэ мэтые ажал, гаргаша багатайгаар абадаг болохо, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, доторойнгоо арга боломжонуудые гүйсэдөөр хэрэглэхэ гээшэ колхозуудай экономикые бэхижүүлхэ үндэһэ һуури болоно. Бүхы хүдэлмэрээ али бүхы талаһаань бодожо үзэдэггүй, тоолоожо гаргадаггүй ябадалтай партиин айком, аймгүйсэдком, колхозуудай партийна эхин организацинууд болон правленинүүд шангаар тэмсэхэ ёһотой.

Ажалта үдэр гаргашалгые, тоо бүридхэл абалгые гуримжуулха, мүнгэн зөөри, элдэб хэрэгсэлнүүдые гам хайрагүйгөөр гаргашалха, урилтэдэ оруулха ябадалда эсэс табиха гээшэ шухала хэрэг болоо. Бригаданууд ажахын тоосоондо оруулагдаха ёһотой. Саашадаа үдэр соо хэхэ ажалай нормые, хэһэн хүдэлмэри сэгнэхэ гуримые саг үргэлжэдөө хаража үзэжэ байха ёһотойбди. Энээнэй ашаар колхознигууд оролдосотой ажалда урмашуулагдаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Промышленностиин талаар предприяти бүхэндэ түсэбыень дүүргүүлхэ, үлүүлэн дүүргүүлхэ, бүтээн гаргадаг зүйлнүүдыень олошоруулгаха, продукциинь үнэ сэнгые доошолуулан, ажалайнь бүтээсые дээшэлүүлхэ зорилго аймагай партийна организаци урдаа табина.

Мүнөө партийна, комсомолой, профсоюзна организацинуудай ажалшадые КПСС-эй ЦК-гэй ноябриин Пленумэй материалнуудтай һайнаар танилсуулхын, тайлбарилан ойлгуулжа үгэхын түлөө оролдожо байна. Партиин XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые аймагай ажалшад ехэ эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэжэ, өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые оруулна, дутуу дундануудые элирүүлнэ.

Һая аймагай партийна эдэбхитэдэй сулаан боложо, шүүмжэлэл ехээр гараа, һонирхолтой һанамжа, дурадхалнууд оруулагдаа. Аймгүйсэдкомой финансын таһагые даагша нүхэр Шергин үгэ хэлэхэ зуураа, **алба-захиргаанай аппарадые саашадаа улам хороожо, энэ хэрэгтэ гаргадаг гаргашаяа горьтойхоноор бага болгохо** дурадхал оруулаа.

Партиин айком, аймгүйсэдком алба-захиргаанай аппарадые хороожо, гаргашыень бага болгохо асуудалые хаража үзөөд, Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үзэмжэдэ табяа. Тэрэ дурадхалай **баталагдаа һаань, аймагай элдэб организацинуудһаа 18 хүн сүлөөлэгдөөд, предприяти, колхозуудта эльгээгдэжэ, салин хүлһэнэй 114,4 мянган түхэриг алмагдаха юм.**

Аймсоведэй гүйсэдкомой секретарь нүхэр Н. В. Печкин **аймагай хэдэн колхозуудые хамтаруулха, Байкало-Кударын РТС-эй бууса зөөри дээрэнь овощь ехээр тарихаһаа гадна, һаалиин үнеэдые олоор барижа, гүрэндөө һү ехээр үгэхэ совхоз эмхидхэхэ** дурадхал оруулба. Иимэ совхоз яахадаа эмхидхэхэ хэрэгтэйб гэхэдэ, хүршэ Кабанскын аймагта промышленна томо предприятинууд баригдажа байна бшуу. Тиимэһээ тэндэхи хүдэлмэришэдые овощёор, һүөөр хангаха хэрэгтэй.

Саашадаа элдүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ малайнгаа тоо толгойе бүри түргэнөөр олошоруулха шухала байһан тухай колхозуудай партийна эхин организациин секретарьнууд Ц. Х. Баженов, В. В. Садовский гэгшэд хэлэбэ.

Ажабайдалтай һургуулинуудай холбоо барисаае бэхижүүлхэ, саашадаа орон доторoo арадай гэгээрэлэй хэрэгые улам хүгжөөхэ тухай КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэхэ зуураа, ажалшад баһал һонирхолтой, зүйтэй дурадхалнуудые оруулна.

Оронойнгоо арадай ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэб зүбшэн хэлсэхэ КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ аймагаймнай ажалшад социалистическэ мүрысөөгөө улам дэлгэрүүлжэ, ажал хүдэлмэридөө шэнэ шэнэ илалтануудые туйлахын түлөө шэн зоригтойгоор ажаллажа байна.

Ц. РАДНАЕВ, КПСС-эй Байкало-Кударын айкомой секретарь.

Һургуулиие шэнэдхэн хубилгаха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ

ҮХИБҮҮДЭЭ ЭРДЭМ МЭРГЭЖЭЛТЭЙ, АЖАЛДА АБЬЯАСТАЙ БЭРХЭ БАЙХААР ХҮМҮҮЖҮҮЛЭЕ

Мал ажалтай нютагуудай онсо шэнжые харалсаха

Һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаха тухай асуудалнууд мүнөө хаа-гүй зүбшэн хэлсэгдэжэ байна. Партии, правительствын тезисүүд хэлэгдэһэнэй ёһоор залуушуулые ажалтай нягта холбоотойгоор хүмүүжүүлхэ, ...дэд дунда эрдэм олохо болоно. Үдэшэгэй залуушуулай дунда эрдэм олохо арганууд — ажалай политехническэ дунда һургуули болохо байна. Иимэ һургуулинуудые хүдөө нютагуудай онсо байдал хараада абалсажа нээхэ шухала.

Жэшээнь, республикымнай эгээн ада зүгэй Санага нютагые абаад үзэе. Эндэхи «Коммунизм» колхоз мал ажал эрхилдэг юм. Энэ мянгаад малынь (үхэр, хонин, адуудынь) хэдэн дабаанай саадаг... Сарьдаг уулын байса хабсагайн хоорондуур, жалга жаахан... ...аар жараад ондоо газар... ...урин—Санага тосхондо жэ... ...саг... Тиигээд колхозой ... Санага тосхоной ... үхибүүдтэй ондоо ... ...һэн үсөөн байдаг. Ехэнхи... ...нь адууһа малаа хаража, хо... ...өөгүүр ажалладаг. Тэдэнэр ...нэгөө орхихо, минутыншье ...ондоо тээшээ ошохо ар... ...шадаг.

...Санага тосхондо ямар ... һургуули байгуулаа һаа таарамжа... ... удэшын дунда һургуули... ...дабаанай саана байдаг ... һураха хэр аргатай ... асуудалнууд зүбшэн ... гарана. **Санагын ...нииие үлөөжэ, малша... ...урэ хүгжөөдэй һураха ажалай ...политехническэ 11-дэхи класстай ...дунда һургуули болгоо ...таарамжатай һэн гэжэ дурсаха.**

Тиимэ һургуулиин дэргэдэ хэдэ хэдэн мастерской нээгээд, зарим хибүүд модоор, зариманиинь түмэрөөр юумэ дархалжа һураха; бусадынь трактор, комбайн, автомобиль шудалжа, ашаг туһатай ажал хэхэ, нүгөөдүүлынь һургуули шадар байгуулагдаһан һү-һаалиин фермэдэ худэлхэ: үнеэдые һааха, эдеэлүүлхэ, тугалнуудые харууһалха болоно. Тэдэнэр һургууляа дүүргэхэдээ, өөр өөрынгөө мэргэжэлээр ажаллажа захалха байна.

Санагын, Далахайн, Енгорбойн колхозууд тариалангай, огородой ажал эрхилдэггүй. Тэрээнһээ шалтагаалан, жэл соо хүрэхэ гурил болон ороохо тарнагаа Сэлэнгүүлмаа станциһаа гү, али Желтуриин тээрмээ хэдэн арбаад машинаар жэл бүри зөөдэг.

Холын гүүртэ, отаранууд ажалтай түрэлхидэй һургуулиинхидтаа хүнэһэ хоол бэлдэжэ үгэхэнь бэрхэдэдэг ушар бии. Энээнииие анхаралдаа абажа, **Санагын дунда һургуулиин дэргэдэхи интернадые үргэдхэн, арба нэгэн класстай интернат-һургуули болгобол һайн бэлэй** гэһэн дурадхалнууд түрэлхидэй зүгһөө ороно.

Республикын правительство, Гэгээрэлэй министерство мал ажалтай нютагуудай онсо байдалые хараада абажа, малшадай дурадхалнуудта анхаралтайгаар хандаха, тиимэ газарнуудта 11-дэхи класстай политехническэ үдэрэй дунда һургуулинуудые, интернат-һургуулинуудые нээхэ зууршала РСФСР-эй Гэгээрэлэй министерствын урда хэхэ бээз гэжэ найдагдана.

Б. Шойдоков, Санагын дунда һургуулиин багша.

Закамен.

Улан-Удын Пионернүүдэй байшангай авиамодельнэ мастерской соо 70 һурагшад худэлнэ. Тэдэндэ нэгэдэхи категориин авиационно механик А. А. Матафонов заана.

Л. Хайдуровай фото.

Бэлэдхэлэй классууд хэрэггүй

Нүхэр С. Бадмацыреновтэ харюу

КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүдые Совет гүрэнэй бүхы нютагуудтахи элдэб олон хэлэнүүд дээрэ бүгэдэ ниитээрээ зүбшэн хэлсэжэ байһан мүнөө үедэ национальна һургуулиие саашадань бэхижүүлхэ тухай һанамжаяа хэлэхэ хүсэлэнтэй байгдака.

Ород, ородбэшэ һургуулинуудаар ород литература, физикэ, байгаалиие шэнжэлхэ ухаан, географи, түүхэ үзэлгэдэ зорюулагдадаг сагай талаар алгасалай гарадаг байһан тухай, тэрэшэлэн ородбэшэ һургуулинуудтахи һурагшадай ехэ даабаритай байдаг тухай Бурядай АССР-эй Гэгээрэлэй министр С. Бадмацыреновэй дурдаһан баримтануудые тон зүбтэ тоолонобди. Иимэ ушарнууд Яхадай АССР-эй национальна һургуулинуудташье үзэгдэдэг. Тэрэшэлэн национальна һургуулинуудтахи һуралсадай болзорые түрүүшын шатадань нэгэ жэлээр һунааха шухала гэһэн нүхэр Бадмацыреновэй тобшолол баһал зүйтэй.

Тиигэбэшье национальна һургуулинуудтахи бэлэдхэлэй класс үлээжэ, һуралсалай болзорые нэгэ жэлээр нэмээхэ гэһэн дурадхалыень зүбшөөхэ аргамнай үгы. Нүхэр Бадмацыреновэй статья соохи жэшээ баримтанууд бэлэдхэлэй классые шухала гэжэ этигүүлхээр бэшэ байна.

Яхадай һургуулинуудай дүй дүршэлһөө харахада, бэлэдхэдэй классай хэрэггүйнь элирнэ. Бэлэдхэлэй класс 1—4 классуудай һурагшадай даабариие хүнгэрүүлхэ, эдэ классуудта ород хэлэ үзэхэ сагай тоое нилээд нэмээхэ арга олгодог байһаниинь лабтай. Гэхэ зуура бэлэдхэлэй класс 5—7-дохи, 8—10-дахи классуудта дурсагдаһан предмедүүдые үзэлгын талаар гарадаг алгасалые зайсуулхагүй, эдэ классуудта ород хэлэ үзэхэ сагые нэмээхэгүй байна. Национальна һургуулинуудтахи дундуур, ахалагша классуудта ород хэлэ үзэлгын эгээн харюусалгатай үе эхилдэг ха юм.

Нүхэр Бадмацыренов бэлэдхэлэй класс үлээхэ гэһэн дурадхалайнгаа баримта болгон, һүүлэй жэлнүүдтэ Бурядай АССР доторхи долоон жэлэй һургуулинуудые дүүргэгшэдэй тоо 20 процентээр нэмээ гэһэн жэшээ дурдана. Бэлэдхэлэй классай ашаар иимэ юумэн туйлагдаа гэжэ хэлэхэдэ хэр зүб болохо ааб даа. 1951 онһоо хойшо хаа хаанагүй бүгэдэниитын долоон жэлэй һуралсал бэелүүлэгдэжэ эхилээд, бүхы орон доторнай гол түлэб 1953 он хүрэтэр дүүргэгдэһэн байгаа бшуу. Энээн дээрэһээл гансашье Бурядай АССР-тэ бэшэ, мүн бүхы Союз дотор долоон жэлэй һургуули дүүргэгшэдэй тоо һүүлэй жэлнүүдтэ олошорһон бололтой.

Национальна һургуулинуудтахи һуралсалые дунда гү, али ахалагша классуудта нэгэ жэлээр нэмээхэдэ, жэл соо 1024 час нэмэхэ болоно. Ород, ородбэшэ һургуулинуудта бүхы предмедүүдые үзэхын тула үгтэдэг сагуудые тааруу болгохын, тэрэшэлэн дундуур, ахалагша классуудта ород хэлэ заалгые нилээд һайжаруулхын тулада нэмэлтэ сагые хэрэглэжэ болохо бшуу.

Яхадай АССР-эй арадай гэгээрэлэй асуудал хэлсэһэн дүрбэдэхи съезд яхад һургуулинуудтахи бэлэдхэлэй классуудые болюулхаар шиидхэһэн юм гэжэ нэмээн хэлэхэ байнаб.

Национальна һургуулинуудтахи һуралсалай болзорые түрүүшын шатадань 9 жэл хүрэтэр һунааха, тиихэдээ бэлэдхэлэй классые үлээхэгүй гэһэн дурадхал оруулха байнабди.

Арадай гэгээрэлэй хэрэгэй шэнэдхэн хубилгагдахаяа байһантай дашарамдуулан, РСФСР-эй бүхы национальна республикануудтахи һургуулиин байгууламжые, түрүүшын шатын һуралсалай түсэбые нэгэ янза болгон, тогтонижоруулха шухала болоо гэжэ һанагдана.

П. Шадрин.
Университэдэй доцент.
«Правдын» 1958 оной декабриин 9-нэй номерһоо абтаба.

г. Якутск.

Энээниие болюулхаар болоо

Мүнөөнэй бурят хүүгэдые 20—30-аад онуудта байһан хүүгэдтэй сасуулжа болошогүй гэжэ һанахаар. Тэрэ үеын хүүгэд элдэб зүйлэй техникэ харахаһаа байха, нэрыеншье шэхэндээ дууладаггүй байгаа ха юм даа. Хэлэндэшье ороходоо гэр соохи зүйлнүүдые, адууһа мал нэрлэжэ һурахаһаа ондоо юумэ байгаагүй. Нааданхайншье: малай яһад, модоной тэбхээнсэгүүд гэхэ зэргэ байгаа. Мүнөө үеын хүүгэд тад ондоо байдалда хүгжэнэ. Энэ ушар үхибүүдэй хүгжэхэ таладань ехэшэгээр нүлөөлдэг, туһа болодог гэжэ һанахаар.

Холо хүдөөгөөр һуурижалтай малшадай үхибүүд һургуулида орохо бэлэдхэлгүй дээрэһээ бэлэдхэлэй класста һураха ёһотой гэһэн һанамжа тон буруу гэжэ һананаб. Ямаршье колхоз, совхоз холынгоо гүүртэдэ ёһо гурим мэдэхэгүй, мэргэжэл шадабари багатай хүнүүдээ табидаггүйнь лабтай. Тэндэхи зон өөһэдынгөө хүүгэдэй хүгжэхэ, һуралсаха талыень анхараагүй байжа болоо гэхээр бэшэ, харин центр газарта байгшадһаа дутахагүй байха. Хүдөөгэй үхибүүд бэлэдхэлэй классһаа шалтагаалжа, город болон аймагай центртэ һуудаг түрэлхидэй хүүгэдһээ нэгэ жэлээр гээгдэхэ болоно.

Г. Цыренов, Хэжэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн.

Студентын үгэ

Минии анха түрүүн һургуулида ороһон 1947 ондо бэлэдхэлэй класс нээгдээ бэлэй. Тэрэ класста эгээл түрүүн ороһон һурагшад мүнөө жэл арбадахи класс дүүргээ. Гэхэ зуура бэлэдхэлэй классай бидэндэ үзүүлһэн нүлөөн тон бага гэжэ хэлэхэдэ болохо. Зарим нүхэд бэлэдхэлэй классай бии болоһоор бурят классуудта һуралсал һайжараа, нэгэ класстаа һуулган үсөөрөө, энэ класс ехэ туһатай гэхэ мэтээр магтаад, тэрээниие саашадань үлөөхэ гэжэ оролдоно.

Минии һуража гараһан Хэжэнгын дунда һургуулиин жэшээ дээрэһээ харая: 1947 ондо бэлэдхэлэй класста ороһон хори гаран һурагшадай үсөөхэниинь лэ нэгэ класстаа хоёрдохёо һуунгүй, 1958 ондо 10-дахи класс дүүргэжэ гараһан байха. Манһаа хойшонхи **бэлэдхэлэй классуудые** хараха болоо һаа, баһал тиимэ байдалтай байгаа. **Тиимэһээ бэлэдхэлэй класс хэрэггүй.**

Математика, физикэ, хими гэхэ мэтэ **предмедүүдээр онсо бэлигтэй һурагшадые илгажа һургабал ехэ һайн байгаа.** Тиигэбэл, тэдэ һурагшад гүнзэгыгөөр номоо үзэжэ, дунда һургуули дүүргээд, дээдэ һургуулида орохо аргатай болохо һэн. Эрдэм наукын гайхамшагаар хүгжэжэ байһан энэ үедэ залуу үетэнһөө дээдэ эрдэмтэдые онсо бэлигтэй үхибүүдэй һургуулиһаа эхилжэ бэлдэхэ хэрэгтэй.

Н. Чимитдоржиев, Эрхүүгэй университедэй физико-математическа факультедэй 1-дэхи курсын студент.

Доодо Бургалтайн багшанарай, түрэлхидэй һанамжа

Һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаха тухай асуудалаар манай һанамжа иимэ байна:

1. Бурят һургуулинуудта 5-дахи класс хүрэтэр түрэлхи хэлэн дээрэнь һургаха, 6—8 классуудта түрэлхи хэлэ, литератураһаа бэшэ предмедүүдые ородоор зааха.

Ахалагша классуудта һурадаг хүбүүдэй албанда абтахаһаань урид зарим тэды сэрэгэй бэлэдхэл дүүргүүлжэ, тиигээд Советскэ Армиин албанай болзор хороогоо һаа яахаб?

2. Һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаһанай удаа тохёолдохо бэрхэшээлнүүдые дары түргэн дабажа гарахын тулада **бүхы багшанарые политическэ курсануудта һургаха.**

3. Ород хэлэнэй грамматика үзэлгые **8-дахи класста дүүргэдэг болохо. Тоо бодолгоор арадай ажахыда ашатай туһатай дүй дүршэл үхибүүдтэ олгуулха.** Эртэ урдын түүхые һургуулида үзэхые болюулаад, оронгдонь обществоведени гэжэ предмет оруулха. Юундэб гэхэдэ, эртэ урдын түүхэ хаанашье хэрэглэгдэнэгүй.

4. Политехническэ һуралсалай база байгуулжа байхын орондо хүбүүд болон басагадые мал ажалай фермэ, автомастерской, таряан ажалай бригада гэхэ мэтэ газарнуудта хүдэлгэхэ. Колхоз һургуули хоёрой хоорондохи мүнгэн сангай тоосоое Гэгээрэлэй министерствын даажа абаа һаань таару байха.

5. Ходо хүдэлжэ байха үйлэдбэриин **бригадануудые эмхидхэхэдээ,** тэдэнэй **бригадирнууд болгожо имагтал багшанарые томилбол зохихо гэжэ һанахаар.**

6. Доодо Бургалтайда найман жэлэй политехническэ һургуули, үдэшын дунда һургуули нээхээр гэжэ багшанарай зүблөөн, түрэлхидэй хамтын суглаан нэгэн дуугаар шиидхээ. **Е. Бугдашкин,** Доодо Бургалтайн долоон жэлэй һургуулиин директор.

Р. Гармажапов, түс һургуулиин һуралсалай таһагые даагша.

Бурят һургуулинуудта түрэлхи болон ород хэлэнүүдые заалга тухай

...Бурят һургуулинуудта заагдадаг гуманитарна предмедүүдэй дунда түрэлхи болон ород хэлэнүүд эгээл ...ыгалань болоно.

Үхибүүнэй хүмүүжэхэ хэрэгтэ түрэлхи, өөрынь эхын хэлэн угаа ехэ ...шанартай.

«Түрэлхи хэлэн гээшэ хүн бүхэнэй агууехэ багшань юм. Бага балшар байхаһаа хойшо үхибүүн түрэлхи хэлэеэ шудалха зуураа, ...нгөө арадай һанал бодол, хүсэл ...эрмэлзэл, ёһо заншал гэхэ мэтые ойлгожо абадаг гээшэ. Түрэлхи хэлэнэйнгээ ашаар үхибүүн хадаа ...нютаг, оршон тойронхи хүн арадай ажабайдал, ёһо заншал, зохёол гэхэ мэтые узуур үндэһэнь ойлгожо абадаг» гэжэ бүри ...һэн зуун жэлдэ ородой элитэ ...гог К. Д. Ушинский хэлэһэн ...

Үхибүүн бүхэн мэдэрэл орохоһоо ...о эхэ, эсэгынгээ хүтэлбэри доро ...ужэһээр хүн болодог. Үхибүүн түрэлхи хэлэн дээрэнь хүмүүжэхэ хэрэгые һургуулида һуража ...аданшье таһалдуулжа болохо... **Хэрбээ түрэлхи хэлэн дээрэнь ...үүдые һургуулида хүмүүжүүлээгүй хада, тэрэнэй ухаан бодолой ...адаа хүгжэлтэдэ һаад тойбо ...хаял ушарха.** РСФСР доторхи национальна республикануудай һургуулинуудта (зарим республикын долоон жэлэйншье һургуулинуудта) үхибүүдые бага байхань түрэлхи хэлэн дээрэнь хүмүүжүүлһэнэй ашаар арадай ажахын, соёл культурада хүдэлхэ кадрнууд хүгжэжэ гараһан байна. «Түрэлхи хэлэн дээрэ үхибүүдые һургалга гээшэ ленинскэ национальна политикын шухала туйлалтануудай нэгэниинь» гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүдтэ хэлэгдэнэ.

Урда сагта, хаан хуулиин байхада, бурят үхибүүдтэ ород хэлэн дээрэ ном заахадань, багашуулда ямар хүндэ хүшэр байдагыень наһажаал хүнүүд мүнөө болотор мартаагүй байха. Ород хэлэ мэдэхэгүй бурят үхибүүн багшын хэлэһые ойлгодоггүй аад, эрдэм һурахын хойноһоо оролдоходоо араар зобоһон тулиһан байлтайб?

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин һүүлээр манай орон доторхи национальна һургуулинуудта, тэрэ тоодо бурят һургуулинуудта үхибүүдые түрэлхи хэлэн дээрэнь эрдэм номдо һургадаг болоһоной аша туһаар мүнөө бурят арад СССР-эй арадуудай дунда нилээд хүгжэнги арад болод байна бшуу. Тогтоогдохо ёһотой 8 **жэлэй һургуулинуудта бурят элэ үзэгэдэ олон час үгэхэ,** үхибүүдэй гэрээ, һургуулидаа түрэлхи хэлэн дээрээ хүмүүжэн болбосорхо талада онсо анхарал хандуулха шухала гэжэ һанагдана. Гадна бурят һургуулиин түрэлхи хэлэнэй программа үндэһөөрнь шэнэдхэн һайжаруулха хэрэгтэй.

Уялгата 8 жэлэй һуралсал Бурядай республика дотор тогтооһоной удаа бурят хэлэнэй грамматика үзэлгэдэ олиггүй олон сагай үгэһэнэй хэрэггүй, харин бэлэдхэлэй, нэгэдэхи, 2-дохи классуудта ярианай хэлээр, бэшэлгэ болон хэлэгэр упражненинүүдые үхибүүдые һургадаг болоо һаань тааруу байха һэн гэжэ һанамаар. Тиигэхэдэ үхибүүд шударгыгаар, зүбөөр, уранаар уншажа шададаг, уншаһан юумэнэйнгээ удхые хөөрэдэг, зүбөөр, сэбэрээр бэшэдэг, түрэлхи хэлэн дээрээ дуу болон шүлэг олоор сээжэлдэдэг, орфографиин узуур удхатай һайнаар танилсадаг, тэрэнээ ой ухаандаа бүхөөр хадуудаг болохо һэн гэжэ хэлэхэ байнаб. Эхин классуудай үхибүүдтэ грамматикын теориие үзүүлээгүй һаа дээрэ. Юундэб гэхэдэ, ном уншажа, уншаһанаа хөөрэжэ, элдэб упражнени дүүргэжэ байхадаа үхибүүдэй түрэлхи хэлэн баяжаха, хүгжэхэ болоно. Эдэ бүгэдэдэ грамматикын теоридо үгтэдэг һуралсалай сагые сүм абажа үгэхэдэ яаха юм? Минии һанахада, грамматикын теори, түрэлхи хэлэнэйнгээ орфографи, пунктуаци 3-дахи класста үзэжэ эхилхээр. Яряанай хэлэндэ үхибүүдые һургахадаа, тэдэнэй үгын баялигые дээшэлүүлхэ, **һанаһан һанал, бодоһон бодолоо түрэлхи хэлэн дээрээ ойлгосотойгоор, тодорхойгоор хэлэдэг болгохо, түрэлхи хэлэндээ—бурят арадайнгаа түүхын, соёл культурын баялигта—дуратайгаар хандадаг болгохо** асуудалнуудта тусхай анхарал хандуулмаар.

Бурят һургуулинуудта түрэлхи хэлэнтэй хамта ород хэлэ һайнаар зааха хэрэгтэй.

Манай олонациональна Совет гүрэндэ ород хэлэн гээшэ хэмжээлэшэгүй ехэ үүргэтэй гэжэ хүн бүхэн мэдэнэ. СССР-эй арадууд хоорондоо ород хэлэн дээрэ харилсадаг, хани барисагаа бэхижүүлдэг, социалистическэ гүрэнэйнгөө арадай ажахын, соёл культурын һалбаринуудта хүтэлхэ кадрнуудые бэлэдхэдэг байна. Ород хэлэ мэдэхэгүй хүн гээшэ арадай ажахын, соёл культурын алишье һалбарида хүдэлжэ шадахагүй байһаниинь мүн лэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Тэрэнһээ гадна, ород хэлэнэй аша туһаар СССР-эй арадууд ородой болон дэлхэйн соёл эрдэмэй баялигуудтай танилсаха, шэнжэлэн үзэхэ арга боломжо олодог гээшэ.

Агууехэ ород хэлэнэй гүн гүнзэгы удхашанарые Бурят республикын ажалшад бүгэдэ һайнаар мэдэдэг. Ушар иимэһээ бурят һургуулиин үхибүүд ород хэлэндэ дуратай, тэрэниие ханамжатайгаар шэнжэлэн үзэдэг байха юм. Ород хэлэ һайнаар шудалһан хүнүүдые 8 жэлэй бурят һургуулинуудта бэлэдхэдэг байхын тулада ород хэлэ үзэлгэдэ олон час үгэмөөр байха. Мүн 9—11 классуудта һуража ябаһан хүбүүд, басагадай дээдэ һургуулинуудта ороходоо ород хэлэндэ бэрхэ байхыень хараадаа абажа, бурят дунда һургуулинуудта ород хэлэ заалгые мүн лэ һайжаруулха шухала.

Бурят һургуулинуудта хоёр хэлэ зэргэ зааха болоходо, һуралсалай сагай хуби хүртэсэгүй байдагынь эли гээшэ ааб даа. Энэ бэрхэшээлтэ асуудалые зүбөөр шиидхэхын тулада бурят һургуулинуудта аяар арбаад гаран жэлһээ хойшо байһан **бэлэдхэлэй классуудые хуушан хэбээрнь орхёо һаа дээрэ һэн** ха. Юундэб гэхэдэ, бурят һургуулинуудта хэдэн хэлэ үзэхэ болоходо дуталдадаг сагай хубаари тааралдажа үгэхэ һэн. «Правда» газетэдэ ноябриин 26-да толилогдоһон Бурядай АССР-эй Гэгээрэлэй министр С. Бадмацыреновэй статья дотор бэлэдхэлэй классууд болбол бурят үхибүүдэй хэдэн хэлэндэ һуралгыень хүнгэдхэжэ үгэнэ, ород хэлэ шудалалгын шанар дээшэлүүлнэ гэжэ хэлэһэниинь зүйтэй гэжэ һананаб.

Бэлэдхэлэй класста һураһан үхибүүн наһаяа хонжоно, гүрэниие мүнгэ зөөриин гарзада оруулна гэжэ зарим хүнүүдэй һанадагынь буруу, ямаршье үндэһэгүй байна. Юундэб гэхэдэ, бэлэдхэлэй классуудай ашаар бурят үхибүүд класстаа хоёрдохи жэлээ үлэхэсэ болёо, эрдэмэй эшэ үндэһые урдынхиһаа улам гүнзэгыгөөр ойлгодог болоо. 7 наһатай бурят үхибүүн һургуулида ороод, 16-тайдаа политехническэ һургуулиин эхин шатые дүүргэхэ. Энэнь үхибүүдтэшье, түрэлхидтэншье, гүрэндэшье дээрэ: тэдэнэй 8 жэлэй һургуули дүүргэмсээрээ хүдэлжэ эхилхэдэнь, одоо бэе махабадыншье сулажанги, ухаан бодолыншье хүгжэнги байха гэжэ һананаб.

Бэлэдхэлэй, 1-дэхи, 2-дохи классуудта үхибүүдые ород хэлэндэ һургахадаа, тэдэнэй яряанай хэлэнэй хүгжэлтэдэ гол анхаралаа хандуулмаар гэбэл: ород үгэнүүдые олоор ойлгуулха, ой ухаандань хадуулгаха; асуудалнуудта харюу үгүүлжэ һургаха; хараһанаа, уншаһанаа ородоор хөөрүүлжэ һургаха; ород уншалгын онсо шэнжэнүүдтэй танилсуулха.

Бурят һургуулиин эхин классуудта ород хэлэнэй эгээл ойлгосотой үгэнүүдтэ, мэдүүлэлнүүдтэ үхибүүдэй анхарал хандуулжа, элдэб орёо формонуудһаа зайсуулан һургаха хэрэгтэй.

3-дахи, 4-дэхи классуудта ород грамматикын гол гол дүримүүдые үхибүүдтэ заахадаа, тэдэнэй наһанда, ухаан бодолдо тааруу байхыень заабол хараадаа абалсаха.

5-дахи классһаа эхилжэ, бурят үхибүүдтэ грамматика, орфографи болон пунктуациин гол дүримүүдые узүүлхэ. Зүгөөр үхибүүдэй ород хэлээе һайжаруулха, бэшэхэдээ бэрхэ болохо таладань туһатай упражненинүүдые олоор дүүргүүлхэ, тиихэдээ теоретическэ материал үзэхэ сагыень багашагаар үгэхэдэ яаха юм?

Дээрэ дурсагдаһан хубилалтануудые ород хэлэ заалгада оруулаад байгаа хада, 8 жэлэй һургуули дүүргэһэн бурят үхибүүн ород үгэ олоор мэдэдэг, уншаһан, бэшэһэнээ ойлгодог, алдуугүйгөөр бэшэдэг, һайнаар уншадаг, ахирдан ядалдангүй ородоор хөөрэдэг болохо зэргэтэй.

Саашадаа һурахадаа ямаршье ядабаригүйгөөр эрдэм ухаанай эшэ үндэһые шудалжа шадаха хүбүүд, басагадые 8 жэлэй бурят һургуулинууд бэлдэхэ байха гэжэ найдахаар.

Һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгахада, һуралсалай түсэб болон программанууд, учебнигүүд мүн лэ ондоо болгогдохо. Ушар иимэһээ бурят һургуулинуудта түрэлхи болон ород хэлэ заалгын шанарые эрид шууд һайжаруулхын тулада **түсэб, программа болон учебнигүүдые гүйсэд мэргэжэлтэй хүнүүдтэ зохёолгохо, бэлэн болоһон гар бэшэгүүдыень багшанарай, арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй, түрэлхидэй болон олониитын үзэмжэдэ, зүбшэн хэлсэлгэдэ табидаг болоо һаа һайн байгаа.**

Бурят һургуулинуудта түрэлхи болон ород хэлэнүүдые зэргэ һайнаар заагаагүй хада һуралсалай болон хүмүүжүүлгын хэрэг бүхы дээрээ хохидолдо орохо гэжэ һанаха байнаб.

В. Д. КУДРЯВЦЕВ,
Эрхүүгэй госуниверситедэй профессор, педагогикын эрдэм ухаанай доктор.

Мархайн аша Тархай

ҺҮҮЛЭЙ ПОЧТОҺОО

Бичурын аймагай прокурор Г. К. Ивановто

Сайн, Георгий Кузьмич!

Таниие би, Тархай өөрөө амаршалжа байнаб. Ажалшадай гомдол, бэшэгүүдтэ тон ехэ анхаралтайгаар хандаха, албан хойрог этэгээдүүдтэй эбсэшэгүйгөөр, эрид шангаар тэмсэхэ ёһотой прокурор хүн аад, Тамнай иихэдээ яаба гээшэбта?! Манай редакцида эльгээһэн 239 номертой бэшэгыетнай уншаад, гайхаһандаа газар мургэжэрхин алдабалби. «Бурят үнэнэй» тусхай корреспондент болоһооршье иимэ хэмһээ хэтэрһэн албан хойрог ябадалтай оройдоо дайралдаагүйб.

Түрэһэн эсэгэдээ гар хүрэн сохижо, советскэ хүнэй нэрые бузарлаһан Хаян Номилов гэгшын жэгшүүритэ муухай ааша тухай Танай аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозһоо худөө бэшэгшын эльгээһэн мэдээсэлэй үндэһөөр бэшэжэ, өөрынгөө булан соо толилһон «Нэрээ хухарһан Хаян» гэһэн бэшэгыемни манай редакци Танда эльгээһэн байгаа. Тиихэдээ бэшэг соохи баримтые мүрдэжэ, эрид шанга хэмжээ абаха байха гэжэ Танда этигээ һэн. Теэд...теэд Та урда хойнонь үзэгдөөгүй, һанаа зүүдэндэ орошогүй хойрог ааша гаргажа, хуули сахигшын, аймагай прокуророй, нэгэдэхи классай юристын нэрэ түрэдэ хүрэшэгүй юумэ хэбэт.

Телефоной трубка үргэжэ, аймагай эмхи зургаануудта ажалладаг бурядууд сооһоо нэгыень урижа, тэрээнэй туһаламжаар манай бэшэгтэй танилсахын орондо, «бурят хэлэ мэдэдэггүйб. Энэ статьягаа ород хэлэн дээрэ болгоод эльгээгты» гэжэ зандаран, аяар хэдэн зуун километртэ байһан редакци руу һөөргэнь шэдэжэрхиһэнтнай тоншье гайхалтай!

Хас яс, тас няс гэһэн прокурорско хэлээр сэхэ руунь хөөрэлдэжэрхие. Георгий Кузьмич, хэрбээ ямар нэгэн хүндэ ямар нэгэн орёолтотой юумэнэй аяар холоһоо ерээ һаань, тэрэ хүн тэрэ юумые задалжа үзэнгүй «би задалхаа залхуурнаб. Өөһэдөө задалаад эльгээгты» гэжэ зандараад, һөөргэнь шэдэжэрхижэ шадаха гү? «Үгы» гэжэ хэлэнэб. Ташье «үгы!» гэхэ байхат.

«Хандагайн сэмгэн тогоондо багтахагүй» гэдэгтэл, Танай албан хойрог ааша гурим журамай ямаршье тогоондо багтанагүй.

Энэ бэшэгыемни баһа һөөргэнь ябуулжа байлайт. Тиигэжэ болохогүй. Хэрбээ тиигэбэлтнай хөөрэлдөөмнай бүри ехээр хүндэржэ, «хоюулаа халбагаа хахараад», республикын прокуратура, партиин Бичурын айком хүрэтэр заргалдаха болохобди. Тиигэжэ заргалдаха болоо һаа, Тал торожо, улайжа сайжа һалахат. Юуб гэхэдэ, ажалша хүнэй гомдолдо, хэблэлэй дохёо мэдээсэлдэ хэлэшэгүй хойрогоор хандаһан Таниие хэншье зүбтүүлхэгүй бшуу!

«Нэрээ хухаранхаар яһаа хухара» гэһэн бурят арадай оньһон үгэ бии юм. Энээниие анхаралдаа абаа һаатнай өөртэтнай ехэл һайн бэлэй.

Иигэжэ ойлголсоё!

Зай, баяртай,

М. Тархай.

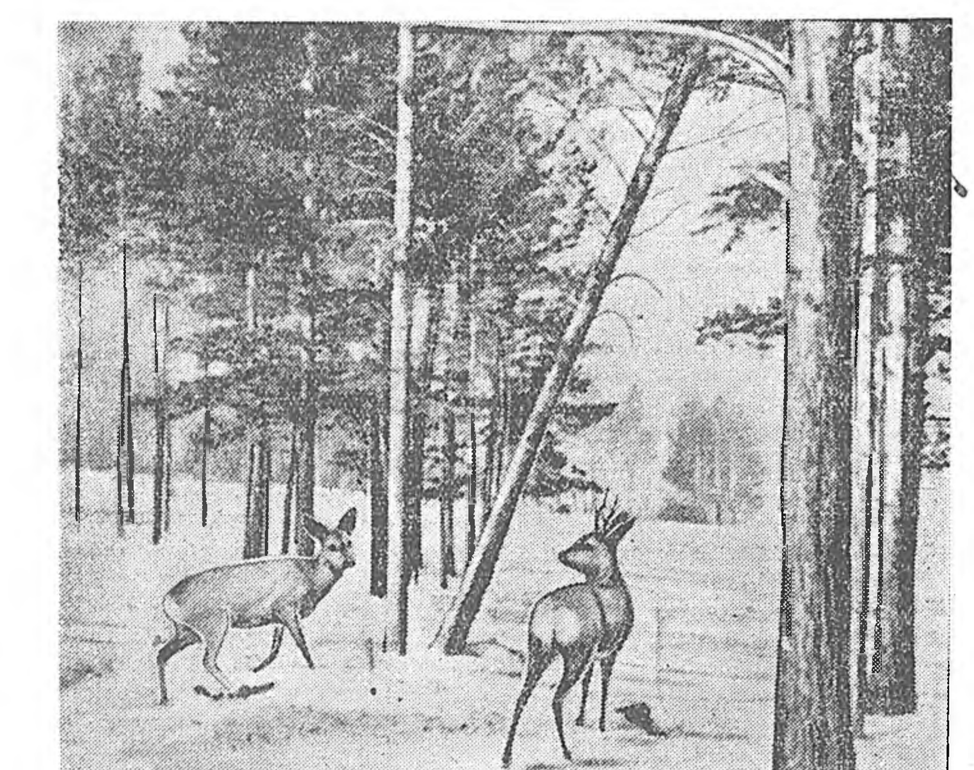

Ойн амитан ойдоо жаргалтай. **Б. Поповой** фотоэтюд.

Агитаторай блокнодой 22-дохи номер

КПСС-эй Бурядай обкомой пропаганда, агитациин таһагай «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ 22-дохи номер бурят хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараба.

«Агитаторай блокнодой» энэ номерто «Долоон жэлэй түсэб—коммунизмын замаар ехэ алхам мүн» гэһэн 1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонууд тухай КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдһээ материал, «1959—1965 онуудта Бурядай АССР-эй арадай ажахые хүгжөөлгэ» гэжэ уридшадан абтаһан мэдээнүүд, «Барилгашад социалистическэ уялгаяа дүүргэхын түлөө тэмсэнэ» гэһэн П. Шушаковай статья хөөрэлдөө хэхэ материалнууд соо оруулагданхай.

КПСС-эй ЦК-гэй ноябриин Пленумэй материалнуудые тайлбарилан ойлгуулха элидхэлнүүд болон хөөрэлдөөнүүдэй жэшээтэ темэнүүд агитаторто туһаламжа болгогдон толилогдобо.

Бурядай эрдэмтын ойе тэмдэглэбэ

Ленинградай университедэй Зүүн зүгтэхинэй факультедэй болон СССР-эй Наукануудай академиин Востоковедениин институдай Ленинградай отделениин коллектив бурядай элитэ лингвист доцент Дмитрий Андриянович Алексеевэй эрдэм ухаанай болон багшын ажал ябуулгын 25 жэлэй, мүн 50 наһа хүрэһэнэйнь ойе халуунаар тэмдэглэбэ.

Д. А. Алексеев Советскэ засагай түрүүшын жэлнүүдтэ республикын һургуулинуудта олон жэлдэ хүдэлмэрилөө. 1932 ондо Ленинградай университедтэ орожо, монгол хэлэ шудалаа. Университет дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр филолог мэргэжэлтэй боложо, республикадаа бусажа ерээд, хэлэ, литература болон түүхын научно-шэнжэлэлгын институдта хүдэлмэрилһэн байна.

1946 онһоо энэ эрдэмтэ Ленинградай университедэй монголой филологиин кафедрые толгойлно. Тэндэ эрдэм ухаанай-педагогическа болон ниитын ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Тэрэ бурят хэлэнэй грамматика, диалектологиин асуудал тушаа гуша шахуу научна хүдэлмэри бэшэһэн байна.

Д. А. Алексеев залуу эрдэмтэдые бэлэдхэхэ, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ оролдолго гаргана.

Б. Матхеев, филологическа эрдэмэй кандидат.

Соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан

Торидо соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй хамтын суглаан аймагай Культурын байшан соо һаяхан болоо. Элидхэлэй һүүлээр аймагай соёлой хүдэлмэрилэгшэд һанамжануудаа хэлэбэ.

Партиин XXI съездын хүндэлэлдэ зорюулжа, Ториин соёлой хүдэлмэрилэгшэд зэдынхидые мүрысөөндэ уриба. Мүн тэрэшэлэн киномеханигууд, клубууд болон библиотекэнүүдые даагшанар өөһэд хоорондоо мүрысэжэ, шэнэ уялгануудые абаа.

С. Банзаракцаев, Бургалтайн колхозой клубые даагша.

ХИЛЫН СААНАҺАА

КНДР-эй правительственна делегаци түрэл орондоо бусаба

ПХЕНЬЯН, декабриин 10. (ТАСС). Хитадай Арадай Республикада, Вьетнамай Демократическа Республикада хани ёһоор айлшалһанайнгаа һүүлээр КНДР-эй Министрнүүдэй Кабинедэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ким Ир Сен түрүүтэй КНДР-эй правительственна делегаци Пхеньянда бусажа ерээ.

Делегациин бусажа ерэһэнтэй дашарамдуулагдан, вокзал шадарай талмай дээрэ Корейн ниислэлэй хүн зоной ехэ митинг болоо. Митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Ким Ир Сен иигэжэ мэдүүлээ. Хитадта КНДР-эй правительственна делегациин айлшалһан ушар хоёр ороной хоорондохи хани барисаа, һанал нэгэдэлгые бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһа нэмэри болоо. Корейн болон хитад арадуудай хамтаараа шуһаа адхаруулжа батадхаһан хани барисаае, һанал нэгэдэлгые һулаүруулжа шадаха хүсэн дэлхэй дээрэ байхагүй гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Вьетнамда айлшалһан тухайгаа хэлэхэдээ, Америкын империалистнуудта эсэргүүсэн хамтаараа тэмсэжэ байһан Корейн болон вьетнам арадууд оронуудтаа социализм байгуулхадаа һайнаар харилсан ажаллана гэжэ Ким Ир Сен тэмдэглээ.

Венгриин партийно-правительственна делегаци Прагада ерэбэ

ПРАГА, декабриин 10. (ТАСС). Чехословакиин телеграфна агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Чехословакиин коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй, Чехословакиин Республикын правительствын уряалаар Венгриин хүдэлмэришэнэй социалистическэ партиин, Хүдэлмэришэн-таряашанай революционно правительствын делегаци мүнөөдэр Прагада хани ёһоор айлшалжа ерээ. ВСРП-гэй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүн, Хүдэлмэришэн-таряашанай революционно правительствын түрүүлэгшэ Ференц Мюнних, ВСРП-гэй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүн, гүрэнэй министр Дьердь Марошан гэгшэд делегациие толгойлно.

Чехословакиин Республикын президент, КПЧ-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Антонин Новотный, правительствын түрүүлэгшэ Вильям Широкий, Национальна суглаанай түрүүлэгшэ Зденек Фирлингер, Чехословакиин коммунистическэ партиин, Чехословакиин Республикын правительствын бусад түлөөлэгшэд Венгриһээ ерэһэн айлшадые угтаа.

Чехословакиин ниислэлэй олон түмэн ажалшад Венгриин делегациие мүн лэ угтаһан байна.

Чехословакиин Республикын президент, КПЧ-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Антонин Новотный айлшадые амаршалаа. ВСРП-гэй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүн, Хүдэлмэришэн-таряашанай революционно правительствын түрүүлэгшэ Ференц Мюнних харюугай үгэ хэлээ.

ПРАГА, декабриин 10. (ТАСС). Чехословакиин Республикын делегациин болон Венгриин Арадай Республикын делегациин хоорондо мүнөөдэр Прагын Кремль соо хэлсээн эхилээ гэжэ Чехословакиин телеграфна агентство дамжуулна.

Гахаймшагта ойн хүндэлэлдэ

ПРАГА, декабриин 11. (ТАСС). Чехословакиин телеграфна агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, хани барисаан, харилсан туһалалсалга болон дайнай хойто тээхи үеын харилсаа холбоон тухай чехословацко-советскэ Договорой баталагдаһаар 15 жэлэй ойдо зорюулагдан, Чехословакиин Арадай армиин сэрэгшэд болон офицернүүдэй баярай заседани үсэгэлдэр Прагада болоо. Чехословакиин Арадай армиин главна политическэ управлениин начальник генерал-майор Вацлав Прхлик суглаан дээрэ элидхэл хээ. «Советскэ Союзтай байгуулагдаһан манай хани барисаан социализм байгуулгада, манай ороной өөрыгөө хамгаалха шадабариие хангаха хэрэгтэ ехэ удха шанартай. Энэ харилсаа холбооноо уламжалан манай үмэнэ табигдаһан зорилгонууд болон уялгануудые нэрэтэй солотойгоор бидэнэр дүүргэхэ ёһотойбди» гэжэ тэрэ хэлээ.

ПНР, ГДР-эй гүрэнэй делегацинуудай хэлсээн

ВАРШАВА, декабриин 10. (ТАСС). Гүрэнэй соведэй гэшүүн, ПОРП-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь В. Гомулка түрүүтэй Польшын Арадай Республикын, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СЕПГ-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь В. Ульбрихт түрүүтэй Германиин Демократическа Республикын гүрэнэй делегацинуудай хоорондо мүнөөдэр, эндэ Министрнүүдэй Соведэй байшан соо хэлсээн болоо.

ГДР Баруун Германи хоёрой хоорондо худалдаа наймаанай хэлсээн баталагдаба

БЕРЛИН, декабриин 10. (ТАСС). АДН агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Рурай малтамалнуудай промышленностиин продукциие 11 миллион маркада ГДР-тэ худалдаха тухай договор Германиин Демократическа Республикын болон Баруун Германиин гадаадын худалдаа наймаанай организацинууд Берлиндэ баталһан байна. Договорой ёһоор эдэ продукцинуудые худалдалга дары эхилхэ юм.

Франциин компартиин парламентска группын мэдүүлгэ

ПАРИЖ, декабриин 10. (ТАСС). Франциин коммунистическэ па[...]тиин парламентска группын засе[...]ни үсэгэлдэр боложо, Вальдек [...]ше түрүүтэйгээр группын бю[...] һунгаа.

ФКП-гэй парламентска груп[...] коммюнике толилоо. Һунгуул[...] тааруугүй гуримай байгуул[...] һанһаа уламжалан шэнээр һу[...]даһан Национальна суглаан [...]ной бодото һанал эрмэлзэлгые дүүлжэ шадахагүй байна г[...] коммюнике соо онсолон тэмдэг[...]дэнэ.

Үнэндөөшье, 3.882 мянган ду[...] абаһан Франциин коммунистическ[...] парти оройдоол 10 депутадтай. Ти[...]хэдэ 3.600 мянган шахуу дуу а[...]һан ЮНР 189 депутадтай болоһ[...] байха юм.

Тиимэ болохолоороо депутат [...]лоһон нэгэ коммунист 388 мян[...] һунгагшые түлөөлнэ. Тии[...] ЮНР-эй нэгэ депутат 19.169 һун[...]шые түлөөлнэ гэжэ коммюнике[...] хэлэгдэнэ.

Национальна суглаан хэ[...] хархис олонхидой эзэрхэлгэ [...] байха болоно. Парламентда [...]һон һунгалтын дүнгүүд хархи[...]шистска хүсэнүүдэй ехээр до[...] орожо байһые гэршэлэн хар[...] Энээниие юугээр тайлбарил[...]лохоб гэхэдэ, хүдэлмэришэ[...] мократическа хүсэнүүдые мо[...]гон хубааруулха гэһэн поли[...]циалистическэ партиин бол[...] калнуудай партиин хүтэ[...]шэд хододоо баримталда[...] гэжэ мэдүүлгэ соо сааша[...] дэнэ.

Тиимэһээ хүдэлмэри[...] ряашадай, бүхы респу[...]дай холбоо барисаа [...] шухала гэжэ коммюни[...] лон тэмдэглэгдэнэ.

Национальна суглаа[...] ажал-ябуулга хизаарл[...]ха болоно. Юуб гэхэд[...] конституци баталан а[...] гэбэшье коммунисти[...] парламентска групп[...] хүсэжэ байһан полит[...] хын тулада арадай [...] жэгдэн, бүхы хүсэл[...] гаргаха гэжэ комм[...] лэгдэһэн байна.

Тусхайлбал, Алж[...] хэхын, эрхэ сүлөө [...] һургуулинуудые, тэ[...] рамдал болон на[...] даанхай байдалые [...] лөө группа тэмсэх[...].

ХРОНИКО

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум нүхэр **Иванов** Петр Николаевичые ондоо хүдэлмэридэ ороһон дээрэһээнь Бурядай АССР-эй Худөө ажахын министрын уялгаһаа сүлөөлбэ.

***

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Бурядай АССР-эй Худөө ажахын министрээр нүхэр **Игнатьев** Илья Александровичые томилоо.

СОВЕТ БОЛОН ЧЕХОСЛОВАК АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСААНАЙ АГУУЕХЭ ХҮСЭН

1943 оной декабриин 12-ой үдэр совет болон чехословак арадуудай хани харилсаанай түүхэдэ мартагдашагүй, толотомо үдэр боложо оронхой. Энэ үдэр Москвада Советскэ Союз болон Чехословакиин хоорондохи хани барисаан, харилсан туһалалсалга болон дайнай һүүлээр харилсан ажаллалга тухай договор баталагдаа һэн. Дайнай түлэг дундаа ябажа байха үедэ баталагдаһан советско-чехословацка энэ договор Чехословакиин гүрэнэй национальна талаараа бэеэ даанхай байха хэрэгтэ, хоёр арадуудай хоорондохи ахадүү ёһоной хани барисаанай болон харилсан туһалалсалгын алишье талаараа үргэнөөр хүгжэхэ хэрэгтэ туйлай ехэ удха шанартай байгаа.

Өөрынгөө хуби заяанай эзэн болоод, чехословак арад хүдэлмэришэн ангиин түрүү отряд—Чехословакиин коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро ябажа, богонихон болзор соо элитэ ехэ амжалтануудые туйлаа. Мүнөө үедэ Чехословаки—дэлхэй дээрэхи промышленна талаараа хүгжэнги түрүү оронуудай нэгэн болонхой. Ороной промышленна үйлэдбэриин хэмжээн дайнай урда тээхи үеынхидэ орходоо гурба дахин ехэ болоо. Мүнөө үедэ Чехословаки хүн бүхэндэ хүртэсын талаар булад хайлуулгаар дэлхэй дээрэ 7-дохи, Европа соо 6-дахи һуури эзэлнэ. Металл болбосоруулдаг станогуудые үйлэдбэрилгөөр США-гэй хэмжээндэ дүтэлхэ зуураа, Холбоото Штадуудай үйлэдбэрилдэг хэмжээнэй тухай прокадай түхеэрэлгэ бүтээн гаргадаг болоо. Чехословаки хадаа нүүрһэ малтан абалгаар, электроэнерги, ууралай болон уһанай турбинануудые, мүн бусад элдэб машинануудые үйлэдбэрилгөөр дэлхэй дээрэ горьтойхон һуури эзэлнэ.

Чехословакиин худөө тосхон хүгжэлтынгөө социалистическэ замда бата бэхеэр оронхой. Мүнөө үедэ ороной бүхы худөө нютагуудай 81 процентдэнь худөө ажахын нэгэдэмэл кооперативууд байгуулагданхай. Гүрэнэй ажахынуудтай хамта тэдэнэр мүнөө жэлдэ худөө ажахын бүхы газарай 72 процентыень элдүүрилнэ. Жэлһээ жэлдэ худөө ажахыгаа улам бүри оньһожоруулһанайнь ашаар ургамалнуудай ургаса дээшэлнэ. Тэрэшэлэн худөө ажахын үйлэдбэриин хэмжээн ехэ боложо, таряашадай олзо доход улам бүри ургана. Мүнөө үедэ Чехословаки хүн бүхэндэ хүртэхэ сахар болон мяха абалгаар дэлхэй дээрэ түрүү һууринуудай нэгые эзэлнэ.

Культурна байгуулалтын талааршье Чехословакиин туйлаһан амжалтанууд угаа ехэ юм. Арадай засагай жэлнүүдэй турша соо орон дотор хэдэн зуугаад шэнэ һургуули, клуб, театрнууд болон культурно-гэгээрэлэй бусад эмхи зурганууд байгуулагдаа. Чехословаки хадаа 100 мянган хүндэ хүртэсын жэшээгээр абабал, дээдэ һургуулинуудта һурадаг студентнүүдэй тоогоор Франци, Англи, Баруун Германи, Швейцари болон Австриие ахижа гаранхай.

Чехословакиин ажалшадай амжалтанууд хадаа арадай-демократическа байгуулалтын агууехэ хүсэнэй, Советскэ Союз болон социалистическэ бусад оронуудтай Чехословакиин байгуулһан хани барисаанай зориг бадаруулагша хүсэнэй толотомо гэршэ мүн болоно. Үнгэрһэн 15 жэлнүүд хадаа пролетарска интернационализмын ёһо гуримуудай, нэгэн адли уг зорилгонуудай үндэһэ һуури дээрэ совет болон чехословак арадуудай байгуулһан бэе бэедээ ашатай туһатай харилсан ажаллалгын үльгэр жэшээ боложо үгэнэ. Энэ харилсан туһалалсалга хоёр оронуудай болон бүхы социалистическэ лагериин экономико болон соёл культурые саашадань бэхижүүлгэдэ угаа ехэ нүлөө үзүүлнэ.

Жэл ерэхэ бүри Советскэ Союз болон Чехословакиин арадуудай хоорондохи экономическа, культурна харилсаан, ахадүү ёһоной хани барисаан улам бэхижэнэ. Советскэ Союз болон Чехословакиин хоорондо хэгдэдэг худалдаа наймаанай эрьесэ һүүлэй 10 жэлэй турша соо 4 дахин ехэ болоо. Чехословакиин гадаадын худалдаа наймаанда Советскэ Союз 1-дэхи һуури, Советскэ Союзай гадаадын худалдаа наймаанда Чехословаки Хитад болон ГДР-эй һүүлээр 3-дахи һуури эзэлнэ. Советскэ Союз болон Чехословакиин хоорондо хэгдэдэг худалдаа наймаан хоёр оронуудай ажахын эрилтэнүүдтэй таараалдан ябуулагдадаг. Советскэ Союз промышленностьда хэрэгтэй түүхэй эд, машина болон түхеэрэлгэ, удаан саг соо хэрэглэгдэдэг эд бараа, эдеэ хоолой болон тэжээлэй ороохо аряа Чехословакида үгэдэг юм. Тиихэдэ Чехословакиһаа хүндэ машина бүтээлгын продукци СССР абадаг байна. Гадаадын гүрэнүүдтэ машина болон түхеэрэлгэнүүдые Чехословакиин худалдадаг [...]интэ хэмжээндэ Советскэ Союзай эзэлдэг хубинь 1949 ондо 14,[...] процент байгаа һаа, 1956 ондо [...],8 процент хүрэтэрөө ургаһан байна.

Совет болон чехословак эрдэмтэд, инженер болон технигууд өөһэдынгөө туйлалтуудые, эрдэм ухаа болон дүй дүршэлые хоёр оронуудай экономикын хүгжэлтын аша туһада андалдан абалсадаг юм. Наука болон техникын талаар ябуулагдадаг харилсан туһалалсалга хоёр оронуудта горьтойхон хэмжээнэй эд зөөри алмаха арга боломжо олгоно. Жэшээлэн хэлэхэдэ, Чехословакиин гуйлтаар шүрэбүүды бүтээхэ советскэ автомадуудай зурагые (чертеж) СССР тэрээндэ үгөө һэн. Эдэ автомадуудые хэрэглэд байхадань ганса 1957 ондо 59 миллион крон (үнгэн) алмадаһан байна. Бетон хэрэглэхэ талар чехословак арадай арга метододые хэрэглэһэнэй ашаар Сталинградай болон Куйбышевай гидроэлектростанцинуудай барилга дээрэ 225 мянган кубическа метр бетон арьбалагдаа, ажалай бүтэсэ 3 дахин дээшэлээ.

Чехословакиин Республикада чехословак, совет арадуудай хани барисаанай һара үнгэргэгдэжэ байнхай. Город, тосхонуудай хүн зон Советскэ Союзай, совет арадай туйлалтануудаар ехээр һонирхоно. Прагадахи Ленинэй нэрэмжэтэ музейдэ эдэ үдэрнүүдтэ хүн зон олоор ороно. **Зураг дээрэ:** Прагадахи Ленинэй нэрэмжэтэ музей соо. 1912 ондо 6-дахи Пражска конференциин болоһон залые экскурсантнууд хаража байна. **ТАСС-эй фотохронико.**

Һүүлэй 10 жэлэй турша соо 2 мянган чехословак мэргэжэлтэд Советскэ Союзда ерээ, тухайлхада тэды шэнээн советскэ мэргэжэлтэд Чехословакида ошоод ерээ.

Хоёр оронуудай хоорондо соёл культурын талаар эмхидхэгдэдэг харилсан туһалалсалга культурна харилсан туһалалсалгын түсэбүүдэй ёһоор ябуулагдадаг юм. Хоёр оронууд саг үргэлжэ кинофильмнүүд болон уран һайханай выставкэнүүдээ андалдан абалсадаг, театрнуудай коллективууд бэе бэедээ ошолсожо байдаг. Совет хүнүүд Чехословакиин олохон кинокартинануудые ехэтэ һайхашаан харадаг, тиихэдэ чехүүд болон словагууд советскэ киноискусствын эрхим һайн картинануудые халуунаар угтан абадаг юм. Чехословакиин болон Советскэ Союзай киногой хүдэлмэрилэгшэд хэдэ хэдэн кинофильмнүүдые хамта байгуулна.

Чехословакиин коммунистическэ партиин XI съезд орон дотороо социализм байгуулалтые түгэсхэхэ, ажалшадай материальна болон культурна хэмжээе саашадань дээшэлүүлхэ талаар ажалшадайнгаа үмэнэ айхабтар ехэ зорилгонуудые табяа. Эдэ зорилгонуудайнь амжалтатайгаар шиидхэгдэхэ байһанда ямаршье һэжэг байхагүй. Юуб гэхэдэ, орон дотор ажалай улам бүри ургажа байгаа эдэбхи хэшээл, Чехословакиин Советскэ Союзтай болон социалистическэ булын бүхы оронуудтай байгуулһан улам бэхижэжэ байгаа хани барисаан болон харилсан туһалалсалга энээндэ бата бэхи гэршэ мүн болоно.

Т. МАРТЫНОВА. (ТАСС).

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни [...]ономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00911. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 4731.